

JERKER HELLSTRÖM

FOI är en huvudsakligen uppdragsfinansierad myndighet under Försvarsdepartementet. Kärnverksamheten är forskning, metod- och teknikutveckling till nytta för försvar och säkerhet. Organisationen har cirka 1000 anställda varav ungefär 800 är forskare. Detta gör organisationen till Sveriges största forskningsinstitut. FOI ger kunderna tillgång till ledande expertis inom ett stort antal tillämpningsområden såsom säkerhetspolitiska studier och analyser inom försvar och säkerhet, bedömning av olika typer av hot, system för ledning och hantering av kriser, skydd mot och hantering av farliga ämnen, IT-säkerhet och nya sensorers möjligheter.

Jerker Hellström

EU:s vapenembargo mot Kina ur ett svenskt perspektiv

Omslagsbild: Dagens Nyheter den 4, 5 och 28 juni 1989.

Titel	EU:s vapenembargo mot Kina ur ett svenskt perspektiv
Title	The EU Arms Embargo on China: a Swedish Perspective
Rapportnr/Report no	FOI-R--2852--SE
Rapporttyp Report Type	Användarrapport User report
Månad/Month	November
Utgivningsår/Year	2009
Antal sidor/Pages	57
ISSN	ISSN 1650-1942
Kund/Customer	Försvarsdepartementet
Projektnr/Project no	A12004
Godkänd av/Approved by	Eva Mittermaier
FOI, Totalförsvarets Forskningsinstitut Avdelningen för Försvarsanalys	FOI, Swedish Defence Research Agency Department of Defence Analysis
164 90 Stockholm	SE-164 90 Stockholm

Sammanfattning

Denna rapport belyser bakgrunden till EU:s vapenembargo mot Kina, hur frågan om embargots utformning och ett eventuellt hävande har hanterats i Bryssel samt hur politiska tolkningar och ekonomiska intressen har påverkat exporten av militär utrustning till Kina från EU:s medlemsländer.

Nyckelord: Kina, EU, USA, Sverige, EG, embargo, sanktioner, mänskliga rättigheter, vapenhandel, exportkontroll

Summary

This report highlights the background of the EU arms embargo on China; how the issue of the design and the possible lifting of the embargo have been handled in Brussels; and in what respect political interpretations and economic interests have influenced exports of military equipment to China from the EU member states.

Keywords: China, EU, USA, Sweden, EC, embargo, sanctions, human rights, arms trade, export controls

Innehållsförteckning

1	Inledning	10
2	Historik: Kinas relationer med Sverige, EU och USA med relevans för embargot	12
2.1	Relationer före 1989	12
2.2	Protesterna 1989: påverkan på bilaterala relationer	13
2.3	Utvecklingen under 1990-talet	15
2.4	Debatten om att häva EU-embargot: 2000-2005	16
2.5	Utvecklingen sedan 2004	18
3	Politiska tolkningar och faktisk vapenexport	23
3.1	Politiska tolkningar	23
3.1.1	Frankrike	24
3.1.2	Storbritannien	24
3.1.3	Tyskland	25
3.1.4	Tjeckien	25
3.1.5	Sverige	25
3.2	Militärt samarbete trots embargot: faktisk vapenexport	26
4	Kinas militära expansion och säkerheten i dess närområde	31
5	Utsikter och framtida utmaningar	34
6	Slutsatser	39
6.1	Argument för att häva embargot	41
6.2	Argument mot att häva embargot	43
7	Källförteckning	45
8	Appendix: officiella skrivelser	55
I.	Ur regeringens skrivelse om strategisk exportkontroll 2008	55
II.	Ur EU:s Kinapolicy, 2006	55
III.	1989 års deklaration om Kina i originaltext	56
IV.	Dokument om vapenexport och exportkontroll	57

Förord

Projektet Studier i asiatisk säkerhet vid FOI:s avdelning för försvarsanalys bedriver på uppdrag av Försvarsdepartementet studier av aktuella säkerhetspolitiska problem och frågeställningar i Öst-, Syd- och Centralasien samt Mellanöstern. Både frågor som direkt påverkar Sveriges säkerhetspolitik och frågor som påverkar den globala strategiska utvecklingen, och därigenom Sverige indirekt, studeras. Regionen utgör eller kan bli operationsmiljö för svenska internationella insatser, civila, polisiära och militära.

Tolkningarna av det tjugo år gamla embargot mot försäljning av vapen till Kina skiljer sig åt i de europeiska länderna. Efter massakern på Himmelska fridens torg 1989 antog EG ett vapenembargo mot Kina i protest mot hur regeringen hade slagit ner protesterna. Men det politiskt motiverade vapenembargot kom aldrig att bli lag när EG ombildades till EU. Därför är det idag svårt att definiera "Europas" vapenembargo, och följderna blir att implementeringen ser mycket olika ut i olika europeiska länder. Ett resultat har blivit att vapenembargot blivit uddlöst som exportkontrollinstrument. Den politiska signalen att hålla kvar embargot tjänar dock samtidigt ett syfte.

Även inom EU:s medlemsländer finns skilda tolkningar av, och en osäkerhet kring, hur vapenembargot skall tolkas och implementeras. Med Europa som jämförelseobjekt belyser denna studie hur Sverige har tolkat vapenembargot. Ämnet är svårstuderat eftersom det utgör en integrerad del av den politiska processen. Enbart litteraturstudier och arkivstudier hade inte räckt. Projektet vill därför särskilt tacka de personer som låtit sig intervjuas inom ramen för projektet men valt att förbli anonyma. Ni har alla tillfört ovärderlig information utan vilken studien inte kunnat göras. Projektet vill också tacka granskaren Mikael Eriksson för värdefulla kommentarer.

John Rydqvist

Projektledare

FOI Studier i asiatisk säkerhet

www.foi.se/asien

Sammanfattande slutsatser

EU:s vapenembargo mot Kina består av en kort formulering i en deklaration mot landet, som EG:s tolv medlemsländer utfärdade i juni 1989 i reaktion på förtrycket av protesterna på Tiananmen-torget i Peking. Det nu 20-åriga vapenembargot är därmed till sin form helt olikt EU:s senare embargo, vilket beror på att det antogs före Maastrichtfördraget 1992. Till skillnad från dessa embargo, som tillkommit inom ramen för EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik (Gusp), är detta embargo endast en rekommendation och inte en bindande rättsakt.

Deklarationen från 1989 saknar helt referenser till vilken typ av krigsmateriel export som omfattas. Detta innebär att embargot mot Kina idag består av nationella tolkningar. Frankrike och Storbritannien, som har fortsatt att exportera krigsmateriel till Kina, anser till exempel att embargot inte omfattar icke-dödliga vapen. Sådana tolkningar har bidragit till att vapenexporten från EU till Kina istället har ökat sedan 1989. Under 2006 exporterade EU-länderna vapen till Kina för minst 134 miljoner euro, varav Frankrike stod för 130 miljoner, enligt officiell EU-statistik. Sverige tillåter ingen export av militär utrustning till Kina.

Embargot mot Kina är inte heller föremål för årliga omprövningar, till skillnad från EU:s vapenembargo mot bland andra Burma och Zimbabwe. Det skulle vara möjligt för EU att ta ett nytt beslut om embargot mot Kina för att göra det mer konkret och samstämmigt med övriga embargo. Detta förutsätter dock att det finns en sådan politisk vilja i ministerrådet.

Med de system för vapenexportkontroll som idag tillämpas inom EU är vapenembargot mot Kina i huvudsak en symbolfråga för alla inblandade parter. Det övervägande skälet till att EU behåller embargot är att Washington sätter press på EU att inte bidra till att Kina får större regionalt och globalt inflytande. Förespråkarna för embargot hänvisar bland annat till Kinas brist på respekt för mänskliga rättigheter och risken att Peking kan komma att äventyra säkerheten i Östasien, i synnerhet vad gäller Taiwanfrågan. Motståndarna till embargot, däribland den kinesiska regeringen och företrädare för Europas näringsliv, ser embargot som något av en anomali. De anser att embargot förhindrar jämbördiga bilaterala handelsförbindelser mellan EU och Kina, som inledde ett strategiskt partnerskap 2003. De poängterar även att Kina har gjort viktiga sociala framsteg sedan 1989.

Under början av 2005 var EU på väg att häva embargot efter att främst Frankrike och Tyskland drivit på frågan. Detta förhindrades dock av påtryckningar från USA. En annan starkt bidragande faktor var att Kina i mars 2005 antog en lag som gav militären befogenhet att angripa Taiwan om landet skulle utropa sig självständigt.

Sedan dess har frågan i princip försvunnit helt från agendan i Bryssel. Eftersom frågan anses vara känslig vill inget av EU:s medlemsländer ta upp sin syn på embargot, och kommenterar endast embargofrågan om den lyfts av Kina. Utta-landen om embargot riskerar att leda till omedelbara reaktioner från Peking och Washington, vilket effektivt förhindrar eventuella försök att diskutera embargot i Bryssel. Det är heller inte sannolikt att frågan kommer att drivas av EU:s nya ledarduo, Herman van Rompuy och Catherine Ashton, som valdes i november 2009. EU hävdar dock att det finns en politisk vilja att arbeta mot ett hävande av embargot.

Ett grundläggande problem för EU:s hantering av embargot har varit att företrädare för medlemsstater har gjort enskilda utspel, samtidigt som EU brustit i förmågan att leverera ett enat budskap. Det har även varit fallet för vissa andra frågor med relevans för EU och Kina, och har lett till att Kina hellre förhandlar bilateralt med respektive medlemsland än med EU som helhet. Efter att embargot såg ut att bli hävt under 2005 upplevde Kina att EU gjorde en kovändning. Detta blev en läxa för Peking att inte lita för mycket på unionens förmåga att fatta gemensamma beslut.

EU ber Kina att visa större respekt för mänskliga rättigheter, vilket är en grundläggande förutsättning för att vapenembargot ska kunna hävas. Kina måste bland annat frige de personer som fängslades i samband med Tiananmen-protesterna och ratificera FN:s konvention om medborgerliga och politiska rättigheter (ICCPR). Mycket pekar på att kommunistpartiet är på god väg att leva upp till de krav som EU har ställt. Frågan är dock hur enigt ministerrådet är i synen på vilka krav som egentligen bör ställas på Kina. En utbredd uppfattning är att det inte alls finns några entydiga kriterier som Kina ska leva upp till för att embargot ska kunna hävas. Dessutom har händelser på senare tid, bland annat Kinas agerande under protesterna i Tibet 2008 och Xinjiang 2009, troligtvis försämrat möjligheterna för ett snart hävande.

1 Inledning

För att visa sitt missnöje med Kinas hårdhänta hantering av protesterna på Tiananmen-torget i maj-juni 1989 antog de dåvarande tolv EG-medlemsländerna ett vapenexportembargo mot landet den 27 juni samma år. USA hade redan den 7 juni infört ett vapenembargo mot Kina. Tjugo år senare gäller fortfarande EU-embargot, trots återkommande förslag från en handfull medlemsländer om att häva det.

Embargot begränsar export av högteknologisk försvarsmateriel till Kina, men är inte heltäckande. EU-länderna vill fördjupa sina handelsförbindelser med Kina och kan kringgå embargot genom att sälja produkter med dubbla användningsområden (PDA)¹ och stödsystem.² Vapenembargot urholkas även av att det bara är en rekommendation och inte en bindande rättsakt, samt att EU-länderna tolkar det olika.³ Således utgörs det s.k. embargot mot Kina av ett antal nationella embargon. På detta plan skiljer sig embargot mot Kina från senare, rättsligt bindande, EU-embargon som grundas på det europeiska politiska samarbetet och är del av EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik, Gusp (eng. CFSP).⁴

Medan embargot baserades på hänsyn till mänskliga rättigheter används ofta Kinas militära uppbyggnad, och upplevda hot relaterade till denna expansion, som argument mot att häva det. EU:s relationer med Kina domineras av politiska och ekonomiska frågor. USA, som har stort intresse av att Kina inte expanderar militärt och bl.a. äventyrar stabiliteten i Östasien, lägger även stor vikt vid säkerhetsfrågor. EU saknar dock en gemensam strategisk bedömning av Kinas inten-

¹ *Produkter med dubbla användningsområden* innebär produkter som kan användas civilt såväl som militärt (eng. s.k. "dual use").

² Stumbaum, May-Britt (2008) *The invisible ban: EU maintains weapons embargo on China*, Jane's Intelligence Review, december 2008.

³ Eftersom embargot antogs innan Maastrichtfördraget trädde i kraft 1993, utgjorde det formellt en "politisk deklaration" och var endast politiskt bindande. I detta hänseende skiljer det sig från USA:s embargo, som infördes i den amerikanska lagstiftningen (Stumbaum, 2009).

⁴ Vennesson, Pascal (2007) *Lifting the EU Arms Embargo on China: Symbols and Strategy*, *EurAmerica*, Vol. 37, No. 3 (September 2007) ; EU tillämpar per den 3 augusti 2009 vapenembargon mot 14 länder: Burma, Demokratiska Republiken Kongo, Elfenbenskusten, Iran, Irak, Kina, Nordkorea, Libanon, Liberia, Sierra Leone, Somalia, Sudan, Uzbekistan och Zimbabwe. Se European Commission, Common Foreign & Security Policy, URL: http://ec.europa.eu/external_relations/cfsp/sanctions/measures.htm

tioner och potential som en växande global politisk, ekonomisk och militär makt-faktor.⁵

Peking har sedan år 2000 satt press på EU att häva embargot. Kina har ett behov av att anskaffa högteknologiska produkter från Europa för att bättre kunna modernisera och utveckla sin militär. Kina saknar bl.a. teknologi för att utveckla motorer till jaktplan, som bl.a. Boeing utvecklar. Det finns även ett behov av satellitteknologi.⁶

EU säger sig ha en politisk vilja att arbeta för att embargot ska hävas, men det är inte klart hur detta ska ske och det är inte troligt att det hävs i närtid.⁷ Det beror främst på starkt motstånd från USA. I och med detta hanterar EU frågan om vapenembargot med stor försiktighet. Enskilda uttalanden i frågan riskerar att ge upphov till reaktioner såväl från USA som från Kina. Mot denna bakgrund citeras ett antal anonyma källor i denna studie.

⁵ Stumbaum, May-Britt (2008) *The invisible ban...*

⁶ Intervju med May-Britt Stumbaum, Weatherhead Center for International Affairs Harvard University, 2 nov 2009

⁷ Council of the European Union (2004) *Presidency Conclusions – Brussels, 16/17 December 2004*

2 Historik: Kinas relationer med Sverige, EU och USA med relevans för embargot

2.1 Relationer före 1989

Sverige etablerade diplomatiska relationer med Folkrepubliken Kina i maj 1950, ett drygt halvår efter dess grundande. Därmed var Sverige det första landet i västvärlden att klippa banden till Republiken Kina, vars regering och armé hade flytt till Taiwan, och upprätta relationer med Maos Kina.⁸ Peking fick dock inte tillräckligt internationellt stöd för att tillåtas in i FN förrän 1971, då Kina ersatte Taiwan som en av säkerhetsrådets fem permanenta medlemmar. I och med att Sverige erkänner Kina saknas diplomatiska förbindelser med Taiwan.

De bilaterala relationerna mellan Sverige och Kina var tämligen begränsade under decennierna efter Folkrepublikens grundande. Deng Xiaoping tog över ledarskapet för kommunistpartiet efter Mao Zedongs död 1976 och lanserade i slutet av 1970-talet en reform- och öppningspolitik. Detta ledde till ett ökande handelsutbyte med omvärlden. Såväl kungaparet som dåvarande statsminister Thorbjörn Fälldin besökte Kina redan 1981, varpå Kinas premiärminister Zhao Ziyang gjorde ett officiellt svarsbesök i Sverige 1984. Statsminister Ingvar Carlsson besökte Kina 1987.⁹ I inledningsskedet av protesterna i Peking reste även utrikeshandelsminister Anita Gradin till Kina. I april 1989 ledde hon en delegation med representanter från 15 svenska bolag, bl.a. Sandvik, Skanska och Atlas Copco.¹⁰

EU etablerade diplomatiska relationer med Kina 1975 och tecknade tio år därefter avtal om handel och ekonomiskt samarbete. I oktober 1988, ett drygt halvår före Tiananmen-protesterna, öppnades den Europeiska kommissionens delegation i Peking.

USA och Kina etablerade diplomatiska relationer i januari 1979. Enligt en gemensam kommuniké skulle Washington fortsättningsvis endast ha inofficiella

⁸ Ljunggren, Börje (2009) *Kina - vår tids drama*

⁹ Ibid.

¹⁰ Lerner, Thomas (1989) *Pekingmassakern skadar ekonomin; oro i svenska företag*, Dagens Nyheter, 6 juni 1989

band till Taiwan. I april samma år antog den amerikanska kongressen den s.k. *Taiwan Relations Act*, i vilken man på nytt intygade sina förpliktelser gentemot Taiwan och förband sig att fortsätta med vapenexport till landet. Kina ställde sig mycket kritiskt till beslutet. I augusti 1982 utlovade USA att gradvis minska leveranserna av krigsmateriel till Taiwan.¹¹

Mellan 1985 och 1987 tecknade USA avtal med Kina om s.k. Foreign Military Sales (FMS). Detta möjliggjordes av ett beslut av president Ronald Reagan 1984, som förklarade att försäljning av amerikanska vapen till Kina skulle "stärka USA:s säkerhet och gynna fred i världen".¹² USA skulle modernisera faciliteter för produktion av artilleriammunition och flygelektronik i jaktplanet F-8, samt sälja fyra Mark-46 anti-ubåtstorpeder och fyra AN/TPQ-37 artillerilokaliseringsradar.¹³

2.2 Protesterna 1989: påverkan på bilaterala relationer

Den 15 april 1989 började människor att samlas på Tiananmen-torget för att sörja bortgången av den reformvänlige f.d. partiordföranden Hu Yaobang. Detta blev upprinnelsen till fredliga protester bl.a. mot korruption och för demokrati, som även spred sig till andra städer i Kina.

Natten mellan den 3 och 4 juni öppnade soldater från Folkets befrielsearmé (eng. People's Liberation Army, PLA) eld mot demonstranter och deras sympatisörer. Enligt den kinesiska regeringen dödades 241 människor, inklusive soldater, och 7000 skadades.¹⁴ Internationella uppskattningar av antalet döda varierar mellan hundratals och tusentals.¹⁵

¹¹ BBC (2002) *Timeline: US-China relations*, 29 oktober 2002

¹² Lasater, Martin L. (1986) *Arming the Dragon: How Much U.S. Military Aid to China?* The Heritage Foundation, 14 mars 1986

¹³ Archick, Kristin m.fl. (2005) *European Union's Arms Embargo on China: Implications and Options for U.S. Policy*, CRS Report for Congress, 27 maj 2005, s. 4

¹⁴ PBS Frontline (2006) *The Memory of Tiananmen 1989*, 11 april 2006. URL: <http://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/tankman/cron/>

¹⁵ Amnesty International (2004) *Document – China: 15 years after Tiananmen, calls for justice continue and the arrests go on*, 3 juni 2004; TIME (1990) *How Many Really Died? Tiananmen Square Fatalities*, 4 juni 1990. URL: <http://www.time.com/time/magazine/article/0,9171,970278,00.html>

Statsminister Ingvar Carlsson hörde till ett fåtal europeiska statsöverhuvuden som på ett tidigt stadium fördömde våldet i Peking.¹⁶ Redan den 4 juni gjorde Carlsson följande uttalande: "Denna upprörande användning av militärt våld måste entydigt fördömas [...] Meningsyttringarna på Himmelska fridens torg har mötts med naket våld. Krav på fredliga reformer har slagits ned med stor brutalitet i vad som närmast har jämförts med ett blodbad."¹⁷ Bland de första konkreta diplomatiska reaktionerna från svenskt håll var att ställa in dåvarande försvarsminister Roine Carlssons planerade besök till Kina samt den f.d. kinesiske presidenten Li Xiannians besök till Sverige.¹⁸

Sverige, i likhet med Frankrike och Nederländerna, avbröt sina diplomatiska relationer med Kina i respons på händelserna i Peking, medan Storbritannien ställde in besök av ministrar och avbröt alla militära kontakter. USA:s vapenembargo mot Kina antogs den 7 juni och även Schweiz och Storbritannien förbjöd militär export till landet.¹⁹ Det amerikanska embargot omfattade licenser och godkännanden av både produkter och tjänster inom försvarsområdet.²⁰ I Spanien, tre veckor senare, den 27 juni, enades de dåvarande tolv EG-medlemsländerna i ministerrådet om en deklaration gentemot Kina.²¹ I deklarationen förklarade rådet att det ansåg sig tvunget att vidta ett antal politiska och ekonomiska åtgärder mot Kina, bl.a. att avbryta militärt samarbete och att införa ett vapenembargo.²² Andra åtgärder var att avbryta bilaterala kontakter på ministernivå; att nya samarbetsprojekt med EG och medlemsländerna skulle skjutas upp; att samarbete inom kultur, vetenskap och teknik skulle begränsas; och att kinesiska studenter i EG-länderna skulle erbjudas förlängda visa. Dessutom skulle frågan om mänskliga rättigheter i Kina tas upp i lämpliga internationella fora där man skulle anhänga om tillåtelse att låta observatörer närvara vid rättegångar i Kina samt besöka kinesiska fängelser. Slutligen rekommenderade rådet att all behandling av nya

¹⁶ Även Storbritannien, Västtyskland, Österrike, Norge, Belgien, Italien och Nederländerna fördömde händelserna. Se t.ex. *World Denounces Beijing Massacre*, The San Francisco Chronicle, 5 juni 1989

¹⁷ TT (1989) *Ingvar Carlsson fördömer våldet i Peking*, 4 juni 1989

¹⁸ Southerland, Daniel (1989) *Chinese Army Units Seen Near Conflict; Military Maneuvers in Beijing Raise Prospect of Civil War*, The Washington Post, 6 juni 1989 ; Reuters (1989) *Cuba, Vietnam lone supporters of violent crackdown*, 6 juni 1989

¹⁹ The Economist (1989) *Turmoil in Beijing as armies march*, 10 juni 1989

²⁰ Se U.S. Department of State Directorate of Defense Trade Controls, Country Policies and Embargoes, URL: http://www.pmddtc.state.gov/embargoed_countries/index.html

²¹ De dåvarande EG-medlemmarna var Tyskland, Frankrike, Italien, Nederländerna, Belgien, Luxemburg, Danmark, Irland, Storbritannien, Grekland, Spanien och Portugal.

²² Council of the European Union (1989) *European Union Factsheet (on the EU and China)*.

kinesiska ansökningar om kreditförsäkringar och nya krediter från Världsbanken skulle senareläggas.

Bland svenska beslutsfattare fanns en allmän motvilja och upprördhet gentemot Kina och det var tämligen självklart att det som skett i Peking föranledde en stark motreaktion. Som ett resultat gick Sverige och Kina in i ett skede av begränsade bilaterala relationer och handeln mellan länderna minskade under 1989 och 1990. Men även om svenska företag såsom Atlas Copco och Volvo flyttade hem viss personal under sommaren 1989 "övervintrade" de genom att behålla grundpersonalen i landet. Näringslivet var angeläget om att det politiska avståndstagandet inte skulle drabba företagen som värnade om att upprätthålla kontakterna med Kina. Sveriges blygsamma handel med Kina fortsatte, vilket innebar att Kina isolerades politiskt, men inte ekonomiskt.²³

USA avbröt de militära kontakterna med PLA och vapenförsäljningen till Kina i juni 1989. Förbudet mot vapenexport till Kina fördes sedermera in bland sanktionerna i USA:s Foreign Relations Authorization Act för 1990 och 1991. Detta resulterade i att Kina avbröt F-8-samarbetet 1990 och att president Bush drog in de övriga FMS-avtalen 1992.²⁴

Även om Tiananmen-protesterna inte hade slagits ned såg den dåvarande svenska regeringen Kina som en tveksam vapenexportmarknad. Det fanns spänningar i Asien, särskilt ifråga om Kinas relationer med Taiwan och Indien, och detta i sig förhindrade export av svenskt krigsmateriel till Peking.²⁵

2.3 Utvecklingen under 1990-talet

Efter att Kina i hög grad isolerats av Europa och USA under 1989 skedde under början av 1990-talet en gradvis formell normalisering av relationerna med Kina, med ökat utbyte och ökade kontakter. Detta föranleddes av Kinas stora ekonomiska och politiska betydelse. Svenska företag började återvända till landet i slutet av 1990.

I oktober 1990 beslutade ministerrådet och Europaparlamentet att stegvis återuppta bilaterala förbindelser med Kina. De bilaterala relationerna återgick till det normala under 1992, även om embargot fortsatte att gälla.²⁶ Misstron mot regi-

²³ Intervju med svensk diplomat, 28 augusti 2009.

²⁴ Archick, Kristin m.fl. *European Union's Arms Embargo on China...*, s. 4

²⁵ Intervju med svensk diplomat, 28 augusti 2009.

²⁶ European Commission External Relations (2009) *EU-China Relations: Chronology*.

men bestod dock i åtminstone fem år, då Tiananmen-frågan togs upp flera gånger varje år i olika sammanhang.²⁷ Innan Sverige inträdde i EU 1995 upphörde alla åtgärder i 1989 års Madrid-deklaration att gälla, förutom vapenembargot.²⁸

Under hösten 1996 reste Göran Persson till Kina, vilket var det första besöket av en svensk statsminister sedan 1987. De kommentarer han gjorde om sitt intryck från besöket – om betydelsen av ”politisk stabilitet” i landet – ledde till massiv kritik i Sverige samt ett misstroendevotum mot Persson. Under närmare tio år utgjorde denna incident ett hinder för utvecklingen av Sveriges relationer med Kina. Till skillnad från andra EU-länder hade Sverige då inget besöksutbyte på regeringschefsnivå. Först 2007 tog nuvarande statsminister Fredrik Reinfeldt emot president Hu Jintao i Stockholm och gjorde själv två resor till Peking i april och oktober följande år.²⁹

Det första kritiska uttalandet om vapenembargot kom från kinesiskt håll 1997. Den dåvarande talesmannen för det kinesiska utrikesministeriet, Shen Guofang, sade då att embargot var ett tecken på en ”felaktig attityd” i EU. Shen tillade att ”vi hoppas att den Europeiska Unionen slutar upp med all orimlig kritik av den kinesiska regeringen.”³⁰

2.4 Debatten om att häva EU-embargot: 2000-2005

År 2000 ställde Kina för första gången ett officiellt och formellt krav på att EU skulle häva vapenembargot. Detta krav upprepades i Kinas första policypapper om landets relationer till EU, 2003.³¹ Den kinesiska EU-policyn publicerades av Kinas utrikesministerium strax före det sjätte årliga bilaterala toppmötet i Peking i oktober 2003, då EU och Kina tecknade ett strategiskt partnerskap. Peking an-

²⁷ Intervju med svensk diplomat, 28 augusti 2009.

²⁸ Konstitutionsutskottets betänkande 2004/05:KU20. URL: <http://www.riksdagen.se/webbnav/index.aspx?nid=3322&rm=2004/05&bet=KU20>

²⁹ Ljunggren, Börje (2009) *Kina – vår tids drama*.

³⁰ Se SIPRI, *EU arms embargo on China*. Sidan besökt den 4 oktober 2009. URL: http://www.sipri.org/research/armaments/transfers/controlling/arms_embargoes/eu_arms_embargo/china/china/?searchterm=EU%20arms%20embargo%20on%20China

³¹ Feng Zhongping (2008) *A New Approach Needed in Developing China-EU Relations*, Chinese People's Institute of Foreign Affairs, 23 december 2008 ; China Ministry of Foreign Affairs (2003) *China's EU Policy Paper*, 13 oktober 2003.

såg att ett hävande skulle eliminera hinder mot bilateralt försvarsindustriellt och teknologiskt samarbete.

Många, såväl i Kina som inom EU, såg det samtidigt som en anomali att behålla ett embargo mot en strategisk partner.³² Dessutom ansåg flera att embargoet försämrade förutsättningarna för att öka exporten till Kina. Under 2003 uttalade sig Tysklands förbundskansler Gerhard Schröder och Frankrikes president Jacques Chirac positiva till att häva embargoet. Italiens premiärminister Silvio Berlusconi försökte även att få embargoet hävt under den andra hälften av 2003, då Italien var ordförande i EU:s ministerråd.³³ Dessa utspel var upprinnelsen till den första diskussionen om ett eventuellt hävande av embargoet sedan det infördes 1989.³⁴ Vid Europeiska rådets möte den 12-13 december 2003 beslutades om en översyn av embargoet. Dåvarande utrikesminister Laila Freivalds uppgav vid mötet att Sverige skulle kunna överväga ett hävande. En förutsättning, enligt Freivalds, var dock att situationen för mänskliga rättigheter i Kina utvecklades i positiv riktning och att Kina vidtog ”ytterligare positiva åtgärder”.³⁵

Embargofrågan diskuterades av EU:s utrikesministrar i januari 2004, men de var då oeniga. Chirac meddelade efter ministermötet att han var positiv till ett hävande, vilket Washington besvarade med att påpeka att Peking ännu inte hade åtgärdat huvudorsaken till att embargoet infördes. USA, som är en uttalad motståndare till ett upphävande av EU-embargoet, menade att Kina inte hade förbättrat situationen för mänskliga rättigheter i landet.³⁶

I debatten som följde under 2004 ansåg dock allt fler EU-länder att man borde arbeta för ett hävande av embargoet. Många anförde argumentet att en strategisk partner som Kina inte borde tillhöra den kategori länder som då omfattades av vapenembargon från EU, såsom Burma, Sudan och Zimbabwe.³⁷ Det ökande stödet för ett hävande berodde delvis på ett intensivt lobbyarbete från kinesiskt

³² Stumbaum, May-Britt (2009) *The European Union and China*, Nomos, s. 174-175 ; Intervju med Börje Ljunggren, Sveriges ambassadör i Peking 2002-2006, 3 september 2009

³³ Intervju med Börje Ljunggren, Sveriges ambassadör i Peking 2002-2006, 3 september 2009

³⁴ Ching, Frank (2004) *Changing Dynamics In EU-China Arms Relations*, The Jamestown Foundation China Brief, 7 mars 2004. URL:

[http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews\[tt_news\]=26324](http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews[tt_news]=26324)

³⁵ *Konstitutionsutskottets betänkande 2004/05:KU20*

³⁶ Ching, Frank, *Changing Dynamics...* Se även Shambaugh, David (2005) *Don't lift the arms embargo on China* (2005), International Herald Tribune, 23 Februari 2005

³⁷ Ching, Frank, *Changing Dynamics...*

håll.³⁸ Även om det då fanns en klar opinion mot att häva embargot i riksdagens EU-nämnd, indikerade även Sverige att man skulle stödja ett gemensamt EU-beslut om ett hävande.³⁹

I december 2004 enades EU-länderna om ett uttalande där man förklarade sig arbeta för ett hävande av embargot som skulle ske under 2005, men att ett hävande inte skulle leda till en ökning av vapenexporten till Kina, vare sig kvalitativt eller kvantitativt.⁴⁰ I uttalandet underströks också vikten av EU:s uppförandekod för vapenexport från 1998 och särskilt de kriterier som gäller mänskliga rättigheter samt stabilitet och säkerhet i regionen.⁴¹ Chirac intygade snart därefter att embargot skulle hävas i mitten av 2005.⁴²

Mot slutet av 2004 började medlemsländerna även diskutera införandet av en s.k. ”verktygslåda” skulle komplettera och stärka uppförandekoden för vapenexport i det fall ett av EU:s vapenembargon hävdes. Denna ”verktygslåda” skulle bestå av diverse tillfälliga åtgärder.⁴³ Bl.a. skulle åtgärderna omfatta ökat informationsutbyte inom EU för att säkerställa att medlemsländerna inte ökade sin vapenexport till landet ifråga.⁴⁴

2.5 Utvecklingen sedan 2004

Planerna på att häva embargot gick dock om intet i mars 2005, då Kinas folkkongress antog den s.k. ”anti-utträdeslagen”. Lagen innebar att den kinesiska armén fick befogenhet att ta till militärt våld mot Taiwan om det försökte etablera faktisk självständighet från Kina. I ett förslag till en resolution i Europaparlamentet mot ett hävande av embargot beskrevs den ”tilltagande militära upprust-

³⁸ Fox, John och Godement, François (2009) *A Power Audit of EU-China Relations*, European Council on Foreign Relations (ECFR), April 2009, s. 29.

³⁹ Konstitutionsutskottets betänkande 2004/05:KU20 ; Stumbaum, May-Britt (2009) *The European Union and China*, Nomos, s. 178

⁴⁰ Council of the European Union (2004) *7th EU-China Summit; Joint Statement*, 8 december 2004 ; Council of the European Union (2004) *Presidency Conclusions – Brussels, 16/17 December 2004*

⁴¹ Regeringens skrivelse Skr. 2004/05:114 Strategisk exportkontroll 2004 - Krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden, s. 24. URL: <http://www.isp.se/documents/Publikationer/RS/skr0405.pdf>

⁴² Crossick, Stanley och Reuter, Etienne (Red.) (2007) *China-EU: A Common Future* World Scientific Publishing, s. 190

⁴³ European Parliament (2005) Report on the Council's Sixth Annual Report according to Operative Provision 8 of the European Union Code of Conduct on Arms Exports, 12 Oktober 2005.

⁴⁴ SIPRI yearbook 2005: *armaments, disarmament and international security*, Oxford University Press, s. 718.

ningen i Taiwansundet” som ”djupt oroväckande, eftersom den kan destabilisera hela området”.⁴⁵

Samtidigt gjorde Washington stora ansträngningar för att förhindra ett hävande. Detta skedde delvis genom offentliga uttalanden där man bl.a. pekade på att EU genom att häva vapenembargot riskerade att äventyra säkerheten för USA:s allierade i Östasien samt amerikansk personal.⁴⁶ EU fick även signaler från USA att man riskerade hårda sanktioner om Kina-embargot hävdes, bl.a. att kongressen skulle kunna stoppa all export av amerikansk vapentechnologi till Europa.⁴⁷ Storbritanniens premiärminister Tony Blair meddelade i mars 2005 att embargot inte skulle hävas utan att EU först antagit en stark uppförandekod kring vapenexport. Blair hade under 2004 lutat åt att stödja ett hävande, men efter påtryckningar från Washington hade han ändrat uppfattning.⁴⁸

Sammantaget ledde detta till att embargomotståndet fick ökat stöd i EU. I april 2005 beslutade Europaparlamentet med 431 mot 85 röster att inte stödja ett hävande. Därtill uppmanades ministerrådet att anta en bindande uppförandekod om vapenexport.⁴⁹ Ministerrådet å sin sida, som behöver ge sitt enhälliga stöd för att embargot ska kunna hävas, var oenigt. Förespråkarna för ett hävande har därefter blivit allt färre. En av dem, Gerhard Schröder, ersattes hösten 2005 som förbundskansler av Angela Merkel, som är en uttalad motståndare till ett hävande av embargot. Även Europeiska kommissionens president José Manuel Barroso meddelade sommaren 2005 att han var skeptisk till idén att häva det.⁵⁰ Han hade i februari samma år gett beskedet att EU skulle häva embargot trots motstånd från USA.⁵¹ Bl.a. Chirac fortsatte dock att driva en embargokritisk linje.

⁴⁵ Europaparlamentet (2005) FÖRSLAG TILL RESOLUTION; Europaparlamentets resolution om förbindelserna mellan EU, Kina och Taiwan, B6-0394/2005

⁴⁶ Se ett urval av dessa uttalanden på The United States Mission to the European Union, *Chinese Arms Embargo*, URL: http://useu.usmission.gov/Dossiers/Chinese_Arms_Embargo/default.asp

⁴⁷ Svenska Dagbladet (2005) *EU-ländernas plan att i vår lyfta vapenembargot mot Kina verkar nu skjutas på framtiden*, 11 april 2005.

⁴⁸ MacAskill, Ewen och Watts, Jonathan (2004) *Blair caught in middle over China arms ban*, the Guardian, 2 augusti 2004. URL: <http://www.guardian.co.uk/world/2004/aug/02/china.eu>; Johnson, Ed (2005) *Blair says China arms ban will not be lifted*, AP, 25 mars 2005

⁴⁹ Europaparlamentet (2005) *MEPs reject lifting arms embargo on China*, 14 april 2005,

⁵⁰ Crossick, Stanley och Reuter, Etienne (Red.) (2007) *China-EU: A Common Future* World Scientific Publishing, s. 191

⁵¹ Mahony, Honor (2005) *EU set to lift China arms embargo despite US concerns*, euobserver.com, 10 februari 2005.

Carl Bildt sade i september 2005 att hanteringen av vapenembargot mot Kina hade varit ett av sex stora misslyckanden för EU under de föregående sex månaderna. Denna försummelse hade, enligt Bildt, lett till förlorat förtroende både i Washington och i Peking.⁵²

Benita Ferrero-Waldner, EU-kommissionär med ansvar för externa relationer, sade i januari 2007 till premiärminister Wen Jiabao att tre villkor behövde uppfyllas innan det kunde bli aktuellt för EU att häva embargot⁵³:

- 1) att Kina ratificerar FN:s konvention om medborgerliga och politiska rättigheter (ICCPR)
- 2) att de personer som fängslades i samband med Tiananmen-protesterna 1989 friges
- 3) att Kina avskaffar systemet med fängslande utan rättegång, s.k. *omskolning genom arbete* (kin: laojiao).

I slutet av samma år berömde Ferrero-Waldner Kina för att försöka reformera laojiao-systemet (se punkt 3 ovan). Det tydliga budskapet var dock att människorättssituationen i Kina fortfarande utgjorde ett orosmoln för EU-kommissionen.⁵⁴

Frågan om vapenembargot aktualiserades på nytt i november 2008 i samband med överläggningar i ministerrådet. Målet var att göra EU:s uppförandekod för vapenexport rättsligt bindande i form av en gemensam ståndpunkt.⁵⁵ Ministerrådet hade sedan 2005 försökt att enas kring en rättsligt bindande uppförandekod, men detta förhindrades av att Frankrike länkade samman frågan med ett hävande av vapenembargot mot Kina.⁵⁶ Frankrikes önskemål om att rådet samtidigt borde göra ett uttalande om att en översyn av embargot skulle komma till stånd försvårade även beslutsprocessen i december 2008.⁵⁷ Den 8 december 2008 enades

⁵² Bildt, Carl (2005) *Can we overcome the European crisis?* Annual Conference of the EU Institute for Security Studies, 26 september, 2005

⁵³ Fautre, Willy (2009) *EU arms embargo against China and human rights*, euobserver.com, 17 juni 2009

⁵⁴ Ferrero-Waldner, Benita (2007) *Speech/07/817 at The EU-China Human Rights Dialogue*, Europaparlamentet, Strasbourg, 12 december.

⁵⁵ Enligt Maastrichtfördraget ska medlemsstater "försäkra att deras nationella politik överensstämmer med de gemensamma ståndpunkterna". Se Eur-Lex, *Treaty on European Union, Official Journal C 191, 29 July 1992, Article J.2*

⁵⁶ Stumbaum, May-Britt (2008) *The invisible ban...*

⁵⁷ Se t.ex. Europaparlamentet (2008) *Debatter, onsdagen den 3 december 2008 – Bryssel*. URL: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+CRE+20081203+ITEM-017+DOC+XML+V0//EN>

dock ministerrådet och antog 1998 års uppförandekod som en gemensam ståndpunkt kring vapenexport.⁵⁸ Något uttalande om embargot gjordes inte.

Ståndpunkten är en något utbyggd och förtydligad version av uppförandekoden och består av åtta kriterier som medlemsstaterna ska använda sig av när man bedömer om man ska tillåta export till ett visst land. Flera av kriterierna, bl.a. i vilken mån ett mottagarland respekterar de mänskliga rättigheterna och förekomst av väpnad konflikt, motsvarar de gällande svenska riktlinjerna (se Appendix 2). Nytt sedan 1998 års uppförandekod är även att ett tilltänkt mottagarlands respekt för internationell humanitär rätt ska beaktas vid beslut om vapenexport.⁵⁹

Innehållet i ståndpunkten är alltså överlag detsamma som i uppförandekoden, men en viktig skillnad är att kriterierna är rättsligt bindande och ska därmed införas i varje medlemslands lagstiftning.⁶⁰ Den gemensamma ståndpunkten ersätter därmed den drygt 20 år gamla uppförandekoden.⁶¹ Det är dock viktigt att poängtera att EU:s medlemsländer inte har förbundit sig att följa kriterierna i ståndpunkten.⁶²

Embargodebatten har sedan dess varit lågmäld, om ens existerande. När frågan om embargot tas upp hänvisar EU:s representanter till det gemensamma uttalandet vid toppmötet mellan EU och Kina 2004. I uttalandet förklarar EU att man har en ”politisk vilja att fortsätta att arbeta mot att häva embargot.”⁶³ Formuleringen fanns med i det gemensamma uttalandet vid det 10:e toppmötet i november 2007, men nämndes inte i kommunikén från det 11:e toppmötet.⁶⁴

Av de få publika uttalanden som gjorts i denna fråga under 2009 kom ett från Kinas EU-ambassadör Song Zhe, som i juni kallade embargot för ”en absurd

⁵⁸ Europeiska unionens råd (2008) *Rådets gemensamma ståndpunkt om fastställande av gemensamma regler för kontrollen av export av militär teknik och krigsmateriel*, 15972/1/08 REV 1.

⁵⁹ Intervju med svensk regeringstjänsteman, 2 september 2009

⁶⁰ Regeringskansliet (2004) *Exportkontroll av krigsmateriel*, publicerad 29 april 2004, uppdaterad 21 augusti 2009.

⁶¹ Europeiska unionens officiella tidning (2008) *Europeisk uppförandekod för vapenexport* P6_TA(2008)0101, 13 mars 2008.

⁶² Intervju med Mark Bromley, forskare vid SIPRI Arms Transfers Programme, 17 september 2009

⁶³ Council of the European Union (2004) *7th EU-China Summit; Joint Statement*, 8 december 2004..

⁶⁴ Council of the European Union (2007) *10th China-EU Summit Beijing*, 28 November 2007 *Joint Statement*. URL:

http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/er/97355.pdf ; Czech Presidency of the European Union (2009) *Joint Press Communique of the 11th EU-China Summit*, 20 maj 2009. URL: <http://www.eu2009.cz/en/news-and-documents/press-releases/joint-press-communique-of-the-11th-eu-china-summit-23664/>

politisk diskriminering mot en strategisk partner”.⁶⁵ Följande månad kallade även Storbritanniens handels- och industriminister Peter Mandelson embargot för ”diskriminerande” och sade att argumenten som talade för det hade överdrivits.⁶⁶ Uttalandet av Mandelson, som tidigare var EU:s handelskommissionär, togs i Peking emot som en ”positiv signal”.⁶⁷

Vid ett besök till Peking i september framhöll Mandelson att det var ett rimligt för EU att kräva Peking på förbättringar inom mänskliga rättigheter för att det skulle bli möjligt att häva embargot.⁶⁸ Kina har genomgående motsatt sig att EU kopplar vapenembargot till krav på mänskliga rättigheter. Strax före resan hade Storbritanniens försvarsministerium gett sitt tillstånd till att bjuda in en kinesisk militärdelegation till landets största vapenmessa, Defence Systems & Equipment International (DSE).⁶⁹ I en intervju i Peking sade Mandelson att han inte såg detta som ett problem. I stället framhöll han att DSEi borde ses som en ”utrustningsmessa” snarare än en vapenmessa.⁷⁰

Enligt svenska bedömare är det inte sannolikt att Sverige börjar exportera vapen till Kina inom en överskådlig framtid.⁷¹ Medan flera kinesiska tjänstemän gör samma bedömning, anser de dock att Washingtons motstånd är den främsta orsaken till svårigheterna för EU att komma överens kring embargot.⁷²

⁶⁵ Willis, Andrew (2009) *EU arms embargo against China 'absurd', says ambassador*, EU Observer, 12 juni 2009

⁶⁶ Reuters (2009) *Mandelson says EU should ease China arms embargo*, 9 juli 2009

⁶⁷ Jiefang Ribao (2009) *Wo maocutuan fu Ou zhuoli touzi kaikuo shichang* [Kinesisk delegation för handelsfrämjande på besök i Europa driver på för investeringar och öppen marknad], 15 juli 2009

⁶⁸ Buckley, Chris (2009) *Mandelson urges China to step up global role*, 8 september 2009. URL: <http://www.alertnet.org/thenews/newsdesk/PEK62551.htm>

⁶⁹ Lemer, Jeremy (2009) *China invited to arms fair despite embargo*, Financial Times, 6 september 2009

⁷⁰ Hughes, Mark (2009) *Deputy PM defends bomber's release*, China Daily, 9 september 2009.

⁷¹ Intervju med svensk diplomat, 28 augusti 2009.

⁷² Jiefang Ribao (2009) *Shige bannian chongkai fenghui, Zhong Ou guanxi jiang kaiqi zenyangde xinju?* [Efter ett halvårs uppehåll inleds toppmötet på nytt, vilken ny situation är relationen mellan Kina och EU på väg in i?], 20 maj 2009

3 Politiska tolkningar och faktisk vapenexport

I och med att vapenembargot mot Kina inte är rättsligt bindande och dessutom ger stort utrymme för tolkning, hanteras det på olika sätt av EU:s medlemsländer. Således bör embargot ses som en serie nationella embargon, som i varierande grad accepterar export av PDA och krigsmateriel till Kina. Intressen från såväl politiskt håll som från näringslivet, och försvarsindustrin i synnerhet, har inneburit att export av militär utrustning till Kina från EU har ökat sedan 1989, trots embargot. Nedan redovisas de nationella tolkningar som gjorts av EU:s tre största medlemsländer – Tyskland, Frankrike och Storbritannien – av Sverige, samt av Tjeckien. Tjeckien, som anslöt sig till EU 2004, får här representera unionens nyttillkomna medlemmar. I följande kapitel, 3.2., redovisas de exportrelaterade konsekvenserna av dessa tolkningar.

3.1 Politiska tolkningar

Enligt ministerrådets deklaration från den 27 juni 1989 omfattar EU:s embargo mot Kina ”vapenhandel”, men deklarationen definierar inte vad man avser med ”vapen” och är i sig inte rättsligt bindande. Det finns heller inga formuleringar kring att länder ska bestraffa eventuella brott mot embargot. EU:s senare vapenembargon ingår mestadels i bredare sanktionsregimer mot länder, organisationer och grupper. Rättsakter om dessa sanktionsregimer antas sedan 1992 av ministerrådet i form av gemensamma ståndpunkter, som är folkrättsligt bindande. EU:s medlemsländer har följaktligen en skyldighet enligt folkrätten att inte bryta mot dessa vapenembargon. Dessutom preciseras i direkt verkande EG-förordningar förbud mot tekniskt och finansiellt bistånd i anslutning till produkter som omfattas av EU:s autonoma vapenembargon. Vapenembargot mot Kina, å andra sidan, är endast politiskt bindande. Detta beror på att Kina-embargot är baserat på en deklaration och inte omfattas av vare sig en gemensam ståndpunkt eller kompletterande förbud.⁷³

I och med den otydlighet som omgärdar det s.k. embargot har EU-länderna gjort varierande tolkningar av vilken typ av utrustning som omfattas av deklaratio-

⁷³ Intervju med ambassadör Per Saland, sanktionssamordnare på UD, 11 november 2009

nen.⁷⁴ Många EU-länder gör tolkningen att embargoet endast omfattar dödliga vapen.⁷⁵ Detta skiljer EU-embargoet från det som USA tillämpar mot Kina. Det amerikanska vapenembargoet är rättsligt bindande sedan 1990 och begränsar export av såväl dödlig som icke-dödlig militär utrustning som omfattas av den amerikanska krigsmaterielförteckningen.⁷⁶ EU:s vapenembargo omfattar till ett minimum de artiklar som tas upp i EU:s gemensamma militära lista.⁷⁷

3.1.1 Frankrike

Enligt Frankrikes synsätt omfattar EU:s vapenembargo dödliga vapen och större vapenplattformar. Dock tillåts export av icke-dödliga system och produkter med dubbla användningsområden såsom elektronik för fartyg och flygplan samt plattformar, optoelektronik, sändare, radar och annan apparatur för icke-stridsbruk.⁷⁸

3.1.2 Storbritannien

Storbritannien tolkar embargoet som att det endast omfattar ”dödliga vapen som skulle kunna användas för internt förtryck” Enligt den brittiska tolkningen omfattas bl.a. export av maskingevär, militärflygplan och -helikoptrar samt all utrustning som potentiellt kan användas för internt förtryck.⁷⁹ Det kan vara värt att notera att EU:s gemensamma ståndpunkt om vapenexport (kriterium två) förhindrar export av militär teknik eller krigsmateriel om det finns en ”uppenbar risk” den kan komma att användas för internt förtryck.⁸⁰

⁷⁴ Gill, Bates och Murphy, Melissa (2008) *China-Europe Relations: Implications and Policy Responses for the United States*, CSIS, Maj 2008.

⁷⁵ Archick, Kristin m.fl. *European Union's Arms Embargo on China...*, s. 3

⁷⁶ United States General Accounting Office (1998) *Testimony*, 04/28/98, GAO/T-NSIAD-98-171: *China: U.S. and European Union Arms Sales Since the 1989 Embargoes*, 28 april 1998. URL: <http://www.fas.org/man/gao/nsiad-98-171.htm>

⁷⁷ European Commission – External Relations (2009) *Sanctions*, 15 september 2009 ; Official Journal of the European Union (2008) *Common Military List of the European Union*. 18 april 2008. URL: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:098:0001:0032:EN:PDF>

⁷⁸ Stumbaum, May-Britt (2009) *The European Union and China*, Nomos, s. 171

⁷⁹ För den brittiska regeringens tolkning av embargoet i detalj, se SIPRI, *UK interpretation of the arms embargo against China*.

⁸⁰ Europeiska unionens råd (2008) *Rådets gemensamma ståndpunkt...*

3.1.3 Tyskland

Tyskland har infört embargot i sin lagstiftning, vilket innebär att export av rent militär natur är hårt begränsad. Detta har lett till att Tysklands försäljning av produkter för potentiellt militärt bruk till Kina endast har omfattat dieselmotorer.⁸¹

3.1.4 Tjeckien

Bland EU:s nytillkomna medlemsländer kan nämnas Tjeckien, som inte tillåter export av dödliga vapen till Kina eller leveranser som kan bidra till att stärka Kinas militära förmågor. Denna ståndpunkt gäller särskilt avancerad teknologi. Tjeckiens regering tillåter dock begränsad export av "vissa kategorier" av krigsmateriel till Kina.⁸²

3.1.5 Sverige

Sverige, som under 2008 tillämpade 17 vapenembargon mot 16 länder, tillåter inte någon export av militär utrustning till Folkrepubliken Kina.⁸³ Embargot tolkas som ett totalstopp för svensk vapenexport till landet, inklusive Taiwan.⁸⁴ Hong Kong har i kraft av sin historiska ställning särbehandlats, vilket innebär att viss svensk export av krigsmateriel har tillåtits. Bl.a. har ISP godkänt leveranser av fästen till kikarsikten för automatvapen och gyron till Hong Kongs polismyndighet.

Enligt den gemensamma ståndpunkten ska även försäljning av tjänster utredas av medlemsländernas exportkontrollmyndigheter. Emellertid brister det svenska regelverket i detta hänseende, vilket innebär att staten inte har ålagt Inspektionen för strategiska produkter (ISP) att kontrollera tjänster.⁸⁵ Tjänster, service och

⁸¹ Stumbaum, May-Britt (2009) *The European Union and China*, Nomos, s. 172-173

⁸² Ministry of Foreign Affairs of the Czech Republic (2005) *Annual Report on Export Control of Military Equipment and Small Arms for Civilian Use in the Czech Republic in 2004*.

⁸³ Regeringens skrivelse Skr. 2008/09:114 Strategisk exportkontroll 2008 - krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden, s. 36. URL:

<http://www.regeringen.se/content/1/c6/10/09/69/3b66fb07.pdf> Länderna är Armenien, Azerbajdzjan, Burma, Demokratiska Republiken Kongo, Elfenbenskusten, Iran, Irak, Kina, Nordkorea, Libanon, Liberia, Sierra Leone, Somalia, Sudan, Uzbekistan och Zimbabwe.

⁸⁴ För Sveriges definition av krigsmateriel, se ISP (1992) *Bilaga 1 (till Förordningen (1992:1303) om krigsmateriel)*

⁸⁵ Intervju med myndighetstjänsteman, 3 september 2009

annat tekniskt bistånd nämns inte bland de 37 kategorierna i den svenska krigsmaterielförteckningen. I 2005 års krigsmaterielutredning (KRUT, SOU 2005:9) förordas att en reglering om tekniskt bistånd införs. Utredningen konstaterar även att "länder som av Sverige bedöms vara oacceptabla som mottagare av krigsmateriel bör givetvis inte heller komma i fråga för tekniskt bistånd".⁸⁶ UD har under 2009 tillsatt en utredning för att se hur lagstiftningen bör justeras.⁸⁷ Utredningen ser över hur Sverige kan behöva anpassa lagstiftning och styrdokument för att leva upp till det s.k. ICT-direktivet⁸⁸ och den gemensamma ståndpunkten om vapenexport. Denna utredning väntas vara slutförd under det första kvartalet 2010.

3.2 Militärt samarbete trots embargot: faktisk vapenexport

EU är sedan 2004 Kinas största handelspartner, vilket inte minst gör relationen mellan de bägge parterna viktig ur ett handelsperspektiv. Värdet på handeln mellan parterna uppgick till 326 miljarder euro 2008.⁸⁹ Kinas handel med USA, den näst viktigaste handelspartnern, uppgick samma år till motsvarande 300 miljarder euro.⁹⁰ Europas import från Kina har expanderat med ca 18 procent per år under de senaste fem åren, vilket lett till ett handelsunderskott på 169 miljarder euro för EU 2008.⁹¹

Det finns förhoppningar inom EU att ett hävt embargo skulle resultera i ökad europeisk export till Kina, alltså att handelsunderskottet skulle minska. Detta innebär inte nödvändigtvis att exporten av krigsmateriel till Kina skulle öka utan

⁸⁶ Se Sveriges Riksdag (2005) *Krigsmaterielutredningen SOU 2005:9*, 9.3. Med tekniskt bistånd avses enligt Lagen (2000:1064) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd "allt tekniskt stöd som har samband med reparation, utveckling, tillverkning, montering, testning, underhåll eller någon annan teknisk tjänst och som kan anta sådana former som utbildning, överföring av kunskaper och färdigheter eller konsulttjänster."

⁸⁷ Sveriges Exportkontrollförening, *Möte mellan Sveriges Exportkontrollförening och ISP*, 18 maj 2009

⁸⁸ ICT-direktivet (Intra-Community Transfer Directive) är ett direktiv om överföring av försvarsmateriel inom den Europeiska gemenskapen. Det antogs av ministerrådet i maj 2009.

⁸⁹ EUROPA (2009) *EU-China trade in facts and figures*, 4 september 2009.

⁹⁰ The US-China Business Council (2009) *US-China Trade Statistics and China's World Trade Statistics*, nedladdat 20 oktober 2009. URL: <http://www.uschina.org/statistics/tradetable.html> ; baserat på 1 USD = 0,72 euro

⁹¹ EUROPA (2009) *EU-China trade in facts and figures*

embargot. Dock menar vissa bedömare att affärer inom teknologi, transport och industriell tillverkning, inklusive flygindustrin, skulle gå lättare att genomföra om embargot hävdes.⁹²

Det går att skönja en tydlig trend med ökande vapenexport till Kina från EU:s medlemsländer sedan 1989. Den amerikanska kongressens analystjänst, CRS, hänvisar bl.a. till uppgifter om att Europas krigsmaterielexport till Kina mångdubblats från ca 55 miljoner euro i början av 1990-talet till 400 miljoner euro 2003. Detta kan jämföras med en fördubbling av rysk vapenexport till Kina mellan 1990-talet och början av 2000-talet, till ca 2,5 miljarder dollar.⁹³ I och med de stora svårigheterna som omgärdar datainsamling för vapenhandel bör sådan statistik ses som uppskattningar snarare än officiella uppgifter.

EU-ländernas militära export till Kina, exklusive Hong Kong och Macao, uppgick enskilt under 2006 till totalt 134 miljoner euro, enligt EU:s årliga rapport om vapenexport. Den verkliga exportsiffran är dock högre, eftersom vissa länder inte bidrar med data. Medlemsländerna utfärdade utöver detta licenser för vapenexport till Kina till ett värde av 292 miljoner euro.⁹⁴ Under 2007 var den rapporterade exporten något lägre, 92 miljoner euro, och värdet på utfärdade licenser var 210 miljoner euro.⁹⁵ Frankrike stod detta år för 94 procent av licenserna och 99 procent av exporten till Kina. Bland Europas övriga exportörer av krigsmateriel till Kina märks främst Storbritannien, Österrike, Italien och Tyskland.

Tvärtemot vad man skulle kunna förvänta sig har alltså EU:s vapenexport ökat sedan embargot antogs 1989. Ett viktigt skäl till detta är att Kina sedan 1999 har intensifierat arbetet med att modernisera sin militär, vilket lett till en ökad efterfrågan på utländsk avancerad teknologi.⁹⁶ Enligt beräkningar gjorda av Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI) har Ryssland och Frankrike

⁹² Soto, Augusto (2004) *China's military modernisation and the possible end to the EU arms embargo*, Real Instituto Elcano, 1 december 2004

⁹³ Archick, Kristin m.fl. (2005) *European Union's Arms Embargo on China: Implications and Options for U.S. Policy*, CRS Report for Congress, 27 maj 2005, s. 14

⁹⁴ Council of the European Union, *Security-related export controls II - Military equipment*, uppdaterad den 1 september 2009. URL: <http://www.consilium.europa.eu/showPage.aspx?id=1484&lang=En>

⁹⁵ Europeiska unionens officiella tidning (2008) *Den tionde årliga rapporten enligt tillämpningsbestämmelse 8 i Europeiska unionens uppförandekod för vapenexport*, 22 november 2008. URL: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:300:0001:0374:SV:PDF>

⁹⁶ Blasko, Dennis J. (2005) *Chinese Army Modernization: An Overview Military Review*, september/oktober 2005. URL: <http://usacac.army.mil/CAC/milreview/download/English/SEPOCT05/blasko.pdf>

sedan 1989 varit de två största leverantörerna av krigsmateriel till Kina. Det bör dock påpekas att Ryssland stått för 89 procent av värdet på dessa leveranser och Frankrike för något över 4 procent. Av EU:s totala vapenexport till Kina sedan 1989 har ca 65 procent levererats av franska företag.⁹⁷ Med på listan över de tio största vapenleverantörerna under denna period finns bl.a. även Storbritannien, Tyskland och Italien, samt USA.⁹⁸

I och med de olika nationella tolkningar som har gjorts av embargot har det varit möjligt för den europeiska industrin att exportera olika typer av stödsystem till Kina. Bl.a. köpte Kina brittiska Searchwater-radarsystem 1996 och franska helikoptrar av modellen AS-365N Dauphin-2 mellan 1992 och 2000. Kinesiska attackubåtar av typen 039A Song-A är även utrustade med tyska marindieselmotorer av märket MTU. Leveranserna av militär utrustning till Kina har, åtminstone fram till andra hälften av 1990-talet, skett i enlighet med avtal som ingåtts före juni 1989.⁹⁹

Kinas flygindustri började licenstillverkning av Eurocopter Dauphin 2 i början av 1980-talet och kan nu producera de flesta komponenter till Dauphin 2. Kina har dock stort behov av att utveckla en egen produktionsförmåga för militärflyg. I och med bristen på teknologisk expertis produceras t.ex. inga bombflygplan för långa distanser eller riktiga attackhelikoptrar i Kina. Eurocopter har dock modifierats för att fungera som attackhelikopter.¹⁰⁰

Sverige exporterade 2008 krigsmateriel till ett värde av 12,7 miljarder kronor, en ökning med drygt 30 procent från 2007.¹⁰¹ Sverige tillåter ingen export av krigsmateriel till Kina, men har exporterat vissa produkter för dubbel användning (i.e. PDA) till landet. Bl.a. fick Hägglunds 2005 en licens för att sälja fem Bandvagn 206 som modifierats för att passa civila ändamål.¹⁰² Sverige har även exporterat sprängmedel för civilt bruk till Kina. Ansökningar om export av PDA till den

⁹⁷ Stumbaum, May-Britt (2009) *The European Union and China*, Nomos, s. 171

⁹⁸ SIPRI Arms Transfers Database: TIV of arms exports to China, 1990-2008. Nedladdat 26 maj 2009.

⁹⁹ United States General Accounting Office (1998) *Testimony*, 04/28/98, GAO/T-NSIAD-98-171: *China: U.S. and European Union Arms Sales Since the 1989 Embargoes*, 28 april 1998.

¹⁰⁰ Crane, Keith och Medeiros, Evan m.fl. (2005) *Modernizing China's Military: Opportunities and Constraints*, RAND Project Air Force, s. 176-177

¹⁰¹ Regeringskansliet, *Exportkontroll av krigsmateriel*

¹⁰² Intervju med myndighetstjänsteman, 3 september 2009

kinesiska försvarsmakten eller till Kinas säkerhetsstyrkor prövas dock mot den gemensamma ståndpunkten.¹⁰³

Kina deltar sedan 2003 i EU:s satellitnavigeringsprogram Galileo och var det första utomeuropeiska land som anslöt sig till programmet. Efter att ministerrådet godkänt samarbetet med Peking i oktober 2003 förband sig Kina att investera över 200 miljoner euro i Galileo, vars totala kostnader beräknas uppgå till 3-4 miljarder euro.¹⁰⁴ Kina har fram till 2009 dock enbart investerat 65 miljoner euro. Efter att ett uppföljningsavtal med National Remote Sensing Center of China (NRSCC) som slöts 2004 ska parterna se över samarbetet inför att Galileoprogrammet går in i implementeringsfasen.¹⁰⁵ Kinas roll inom Galileo har ifrågasatts av Washington eftersom man anser att Pekings deltagande kan ge det kinesiska försvaret tillgång på teknologi som bidrar till dess militära modernisering och frigör landet från det amerikanska systemet GPS (Global Positioning System).¹⁰⁶ Vid sidan om Galileo utvecklar Kina ett eget satellitnavigeringssystem, Beidou/Compass. Här bör även nämnas att Ryssland utvecklar satellitnavigeringssystemet GLONASS.

Trots USA:s restriktioner mot vapenförsäljning till Kina sker dock viss amerikansk export av militärt materiel till kinesiska kunder. Detta har dock i flera fall klandrats hårt, såsom i mars 2007 då försvarsbolaget ITT Corp dömdes att betala 100 miljoner dollar i böter för att ha sålt bildförstärkningsteknologi (eng. night vision) till Kina. ITT hade omedvetet (?) inte sökt tillstånd för att genomföra affären. Även Hughes Electronics och Boeing Satellite Systems bötföllades 2003 för att ha delat med sig av satellitteknologi till Kina.¹⁰⁷ Vad gäller Taiwan, är USA den absolut största vapenexportören till landet. Taiwan har även fått betydande vapenleveranser från Frankrike sedan 1990 och, i mindre omfattning, från Tyskland.¹⁰⁸

Det finns ett starkt intresse från Europas försvarsindustri att häva embargo mot Kina, även om denna faktor sällan tas upp från officiellt håll. EU beslutade dock

¹⁰³ Intervju med myndighetstjänsteman, 3 september 2009

¹⁰⁴ European Commission External Relations, *EU China Strategy Paper 2007-2013*

¹⁰⁵ European Commission, *An overview of the sectoral dialogues between China and the EU*, nedladdat 27 oktober 2009.

¹⁰⁶ Tkacik, John J., Jr. och Gardiner, Nile (2004) *Blair Could Make a Strategic Error on China*, The Heritage Foundation, 7 juni 2004. URL: <http://www.heritage.org/research/asiaandthepacific/bg1768.cfm>

¹⁰⁷ Klein, Alec (2007) *ITT to pay \$100 million export fine*, the Washington Post, 28 mars 2007

¹⁰⁸ SIPRI Arms Transfers Database : TIV of arms imports to Taiwan, 1990-2008, nedladdat 9 september 2009

i december 2004 att ”resultatet av ett beslut ska inte vara en ökning av vapenexport till Kina, varken i kvantitativa eller kvalitativa termer”.¹⁰⁹ Även om EU enats om att ett upphävt embargo inte skulle få leda till ökad försäljning av krigsmateriel till Kina, kvarstår ett betydande intresse från näringslivet att det hävs. Kritiska uttalanden om embargot har bl.a. kommit från det italienska industrikonglomeratet Finmeccanicas koncernchef 2006 och enligt medieuppgifter gav även Ericsson inofficiellt stöd för denna linje 2004.¹¹⁰

Flera EU-länder har aktivt militärt utbyte och har deltagit i militära samövningar med Kina under de 20 år som gått sedan vapenembargot antogs. Dessa övningar redovisas bl.a. i Kinas vitbok för försvarsmakten, som ges ut vartannat år. Under 2007 och 2008 besöktes Kina bl.a. av Tjeckiens överbefälhavare, Frankrikes, Tysklands och Finlands försvarsministrar och chefen för det brittiska flygvapnet. Sveriges dåvarande ÖB Håkan Syrén gjorde ett officiellt besök i Kina i oktober 2008, i likhet med USA:s försvarsminister i november 2007. Under dessa två år har Kina deltagit i militärövningar tillsammans med EU-medlemmar såsom Frankrike och Storbritannien, men även med USA.¹¹¹ Intressant att notera är att Frankrike, som till stor del drivit frågan om ett hävande av embargot, höll sin första marina övning med Kina redan 2004. Övningen ägde dessutom rum vid en känslig tidpunkt – endast fyra dagar före presidentvalet i Taiwan.¹¹²

¹⁰⁹ Crossick, Stanley och Reuter, Etienne (Red.) (2007) *China-EU: A Common Future* World Scientific Publishing, s. 190.

¹¹⁰ Wolf, Jim (2006) *Finmeccanica CEO for easing rules on China sales*, Reuters, 6 december 2006; Melzer, Herman och Nilsson, Kalle (2004) *Ericsson påverkade regeringen häva vapenembargot mot Kina*, Ekot/Sveriges Radio, 23 december 2004

¹¹¹ Information Office of the State Council of the People's Republic of China (2009) *China's National Defense in 2008*, januari 2009. URL: http://www.gov.cn/english/official/2009-01/20/content_1210227.htm

¹¹² Umbach, Frank (2004) *EU's Links with China Pose New Threat to Transatlantic Relations*, European Affairs, Spring 2004.

4 Kinas militära expansion och säkerheten i dess närområde

Kinas ledare ser det som en av militärens främsta uppgifter att försvara kommunistpartiets fortsatta maktinnehav. Vid ett möte i Washington i juli 2009 nämnde Kinas vice utrikesminister Dai Bingguo att Folkrepubliken behöver värna om tre huvudsakliga intressen. Allra viktigast är att försvara det kinesiska systemet och statens säkerhet, d.v.s. kommunistpartiets överlevnad och den nationella sammanhållningen. För det andra ska statens suveränitet och territoriella integritet skyddas. Slutligen ska man verka för fortsatt ekonomisk och social utveckling.¹¹³

Den stora osäkerhet som omgärdar Kinas framtida vägval, och då särskilt frågan kring hur Kina kommer att använda sig av sin växande militärmakt, leder till oro i Östasien. USA har genomgående beklagat sig över bristen på transparens som man anser präglar landets militära ambitioner, eftersom detta skapar en ökad risk för missförstånd som kan leda till kapprustning och ökad spänning i regionen. Detta avser i synnerhet den tidvis bräckliga relationen mellan Kina och Taiwan.

I och med sin allians med Taiwan känner USA stor oro inför Kinas militära modernisering, som bl.a. omfattar en betydande utveckling av marina förmågor.¹¹⁴ Även EU har betydande intressen i Östasien, i synnerhet Kina, men saknar en gemensam bedömning av säkerhetssituationen i regionen. I EU:s säkerhetsstrategi från 2003 nämns över huvud taget inte Taiwan frågan.¹¹⁵ EU har dock synpunkter på transparensen i Kinas militärbudget.¹¹⁶ Kinas officiella försvarsbudget har ökat med tvåsiffriga procenttal varje år. Den officiella budgeten, om drygt 70 miljarder dollar 2009, inkluderar dock bland annat inte kostnader för vapenköp utomlands.¹¹⁷ Enligt SIPRI:s beräkningar uppgick Kinas militärbudget till

¹¹³ State Department Press Releases And Documents (2009) *Closing Remarks for U.S.-China Strategic and Economic Dialogue - Officials discuss economic recovery, stability and nuclear proliferation*, 28 juli 2009

¹¹⁴ Se t.ex. Pentagon (2009) *Military Power of the People's Republic of China 2009*

¹¹⁵ Europeiska rådet (2003) *Ett säkert Europa i en bättre värld; en europeisk säkerhetsstrategi*, 12 december 2003. URL: <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/031208ESSIISV.pdf>

¹¹⁶ EU:s Kina-policy från 2006 fokuserar huvudsakligen på fyra mål: 1) att fördjupa dialogen kring globala utmaningar såsom klimatförändringar, 2) stödja Kinas samhälleliga utveckling mot större öppenhet, lagstyre och mänskliga rättigheter, 3) uppmuntra integrationen av Kina i världssamfundet och ekonomiska och sociala reformer, och 4) höja EU:s profil i Kina för att främja ömsesidig förståelse.

¹¹⁷ Den officiella budgetsiffran för 2009 återges i Xinhua (2009) *Liang hui shuzi [Siffror från De Två Mötena]*, 4 mars 2009.

motsvarande ca 85 miljarder dollar 2008, att jämföra med den officiella kinesiska siffran på drygt 60 miljarder dollar och Pentagons uppskattning på 105-150 miljarder.¹¹⁸ Peking, å sin sida, försöker bemöta sådan kritik och anstränger sig för att motverka den negativa bilden av dess militära modernisering. Genom återkommande officiella uttalanden och diplomatiska utspel om sina ambitioner att främja fred vill Peking tona ned bilden av militären som ett potentiellt hot mot omvärlden.¹¹⁹

Sedan 1998 publicerar Kina, som redan antytts, en vitbok vartannat år som redovisar landets försvarspolitik, nu senast för 2008.¹²⁰ Detta försvarspolicydokument utgör ytterligare ett verktyg i Pekings ansträngningar att befästa bilden av Kina som en ansvarstagande stormakt. Bl.a. vill man visa på en ökande transparens i landets militära ambitioner. Samtidigt utgör vitböckerna en betydelsefull källa till information om det kinesiska strategiska tänkandet och de hot som Peking anser sig stå inför.

De ovan nämnda ansträngningarna är även ett viktigt led i Kinas arbete för att de vapenembargon som EU och USA infört mot landet ska hävas. Kina siktar på att skapa en oberoende inhemsk vapenindustri med möjlighet att konkurrera internationellt och understödja behovet av militär modernisering.¹²¹

Ryssland är sedan länge Kinas främsta vapenexportör, men när det gäller högteknologiska produkter är det ryska inflytandet på väg att minska. Kinas beroende av krigsmateriel från Ryssland har dock gjort att landet har hamnat på efterkälken vad gäller utrustning och vapen. Gapet mellan Kina och Nato vad gäller tillgången på militär teknologi är drygt två decennier och Kina ligger ännu längre efter USA, enligt vissa bedömare.¹²²

Även om delar av den europeiska försvarsindustrin troligtvis överskattar Kinas potentiella efterfrågan på krigsmateriel, finns ett tydligt kinesiskt behov av nisch-

¹¹⁸ Hellström, Jerker (2009) *Kinas utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik i ett 10- till 20-årsperspektiv*, FOI Memo (ännu ej publicerad)

¹¹⁹ Den kinesiska militären består av tre komponenter: 1) Folkets befrielsearmé (Zhongguo Renmin Jiefangjun/People's Liberation Army, PLA), 2) Folkets beväpnade polis (Zhongguo Renmin Wuzhuang Jingcha Budui/People's Armed Police, PAP) och 3) Folkets milis (Zhongguo Minbing/People's Militia)

¹²⁰ För vitboken i sin helhet, se Information Office of the State Council of the People's Republic of China (2009) *China's National Defense in 2008*, januari 2009.

¹²¹ Hellström, Jerker (2009) *Kinas utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik...*

¹²² Soto, Augusto (2004) *China's military modernisation...*

teknologier och vapensystem såsom radar, jaktrobotar, hydrofonutrustning och torpeder.¹²³

Avgörande för Kinas syn på sin egen militärstrategiska potential och utveckling är det Peking kallar övergripande nationell styrka (comprehensive national power, CNP). CNP består av kvalitativa och kvantitativa variabler, gällande s.k. soft- och hard power, för att värdera och mäta Kinas makt gentemot andra stater och regioner. I den senaste vitboken konstateras att CNP har ökat betydligt, men enligt en studie genomförd av Chinese Academy of Social Sciences 2006 ligger Kina långt efter USA och Ryssland mätt i CNP. Detta motiverar Kina att öka sin politiska, ekonomiska och militära makt för att åstadkomma en mer multipolär global maktbalans.¹²⁴

¹²³ Umbach, Frank (2004) *EU's Links with China Pose New Threat to Transatlantic Relations*, European Affairs. URL:

http://www.europeanaffairs.org/archive/2004_spring/2004_spring_38.php4

¹²⁴ Hellström, Jerker (2009) *Kinas utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik...*

5 Utsikter och framtida utmaningar

Som tidigare konstaterats i denna studie, är EU:s vapenembargo mot Kina endast politiskt bindande och är till sin form en sanktion som inte effektivt förhindrar export av krigsmateriel till Kina. Medan ministerrådet var rörande enigt kring embargot 1989, råder idag stor oenighet mellan de 27 medlemsstaterna kring vilka förutsättningar som ska gälla för att embargot ska kunna hävas. EU har inte exporterat dödliga vapen till Kina sedan embargot antogs i juni 1989, men de varierande tolkningarna av embargots omfattning har resulterat i att europeisk militär utrustning fortfarande levereras till landet.

Diskussionen kring vapenembargot begränsas av två viktiga faktorer.¹²⁵ För det första har ministerrådet inte kunnat enas kring en gemensam tolkning av embargot. Från att enbart ha varit knutet till förtrycket av demokratiörelsen 1989 har embargot fått en allt större och mer abstrakt omfattning. Idag relateras det såväl till den övergripande situationen för mänskliga rättigheter i Kina som till säkerhetssituationen i Östasien. För det andra har ministerrådet inte klargjort i vilken utsträckning man tillåter USA att påverka EU-debatten kring embargot. USA har ett stort inflytande i EU:s medlemsländer, vilket har haft avgörande betydelse för embargots fortsatta existens och minskat intresset för diskussion.

Det har gjorts ett antal uttalanden under 2009 till förmån för att häva embargot, från såväl kinesiskt som europeiskt håll. Embargokritiska uttalanden har bl.a. gjorts av Kinas EU-ambassadör Song Zhe och Storbritanniens handels- och industriminister Peter Mandelson. Även Crescenzo Rivellini, som under hösten 2009 valdes till ordförande för Europaparlamentets Kina-delegation, förordar ett hävande.¹²⁶ I en policyrapport publicerad våren 2009 föreslog tankesmedjan European Council on Foreign Relations att EU borde använda embargot som ett förhandlingsverktyg mot Kina. Enligt rapportens författare skulle Kina kunna påverkas att verka för hårdare sanktioner mot Iran och andra länder som potentiellt sprider kärnvapentechnologi i utbyte mot att EU häver embargot.¹²⁷

Dessa uttalanden bör dock ses som enskilda utspel som inte är representativa för EU:s politik. Allt pekar på att embargofrågan kommer att undvikas i hög grad vid

¹²⁵ Se van der Putten, Frans (2007) *The EU Arms Embargo, Taiwan, and Security Interdependence between China, Europe and the United States*, The Indian Journal of Asian Affairs

¹²⁶ UPI (2009) EU trade rep suggests arms sales to China, 30 september 2009, nedladdat 21 oktober 2009. URL: http://www.upi.com/Business_News/2009/09/30/EU-trade-rep-suggests-arms-sales-to-China/UPI-61091254340142/

¹²⁷ Fox, John och Godement, François (2009) *A Power Audit of EU-China Relations*

det tolfte toppmötet mellan EU och Kina, som hålls den 30 november 2009 i Nanjing. Eftersom frågan anses vara känslig vill inget av EU:s medlemsländer ta upp unionens syn på embargot, och kommenterar endast embargofrågan om den lyfts av Kina. Eventuella uttalanden riskerar att övertolkas av den kinesiska sidan, enligt en regeringstjänsteman i ett av EU:s medlemsländer.¹²⁸ Regeringsföreträdare i EU vet att omedelbara reaktioner från Peking och Washington är att vänta om de uttalar sig om embargot. Därmed finns ingen politisk vilja i Bryssel att diskutera embargot,¹²⁹ som inte ses som en lika brådskande fråga för EU eller Kina som t.ex. frågan om Kinas marknadsekonomiska status.¹³⁰

Att EU och USA bör tillerkänna Kina marknadsekonomisk status utan dröjsmål är ett återkommande krav från Peking. Enligt EU-kommissionen måste Kina dock leva upp till fem tekniska kriterier innan det kan bli aktuellt med marknadsekonomisk status. EU oroar sig bland annat för bristen på fungerande immaterialrätt i Kina, vilket kan skada utländska företag med verksamhet i landet. Catherine Ashton, som valdes till ny utrikesminister för EU i november 2009, diskuterade frågan vid ett besök i Peking i september samma år. Ashton var då EU:s handelskommissionär.¹³¹

EU har som tidigare nämnts framfört tre huvudvillkor som Kina måste leva upp till innan det kan bli aktuellt för EU att diskutera ett hävande av vapenembargot¹³² (se 2.5). Kina har gjort framsteg inom ramen för dessa villkor, som exemplen nedan visar.

- 1) att Kina ratificerar FN:s konvention om medborgerliga och politiska rättigheter (ICCPR): Kommunistpartiet meddelade i mars 2008 att Kina snart kan komma att ratificera ICCPR.¹³³
- 2) att de personer som fängslades i samband med Tiananmen-protesterna 1989 frigges: Av de personer som spärrades in i samband med Tiananmen-demonstrationerna 1989 har det stora flertalet släppts fria. I maj 2009 var om-

¹²⁸ Intervju med regeringstjänsteman inom EU, 26 oktober 2009.

¹²⁹ Intervju med May-Britt Stumbaum

¹³⁰ Intervju med Wang Yiwei, andresekretetare vid Kinas representation i Bryssel, 2 nov 2009

¹³¹ EUobserver (2009) *Chinese students grill EU trade commissioner*, 10 september 2009. URL: <http://euobserver.com/884/28642>

¹³² Fautre, Willy (2009) *EU arms embargo against China and human rights*, euobserver.com, 17 juni 2009

¹³³ Xinhua (2008) *Premier: China to ratify UN Covenant on Civil and Political Rights at early date*, 18 mars 2008, nedladdat 21 oktober 2009. URL: <http://www.fmprc.gov.cn/ce/cede/det/jj/t415894.htm>

kring 30 av dem fortfarande fängslade, vilket motsvarar en minskning från 213 personer år 2000.¹³⁴

3) att Kina avskaffar systemet med fängslande utan rättegång, s.k. omskolning genom arbete (kin: lao jiao): Kina försöker reformera lao jiao-systemet och fick i slutet av 2007 beröm av EU-kommissionären Benita Ferrero-Waldner för detta arbete.¹³⁵

Fortsätter Kina på denna bana ser det ut som att landet kommer att kunna uppfylla de ovanstående kraven inom en snar framtid. Samtidigt argumenterar USA för att eventuella förbättringar inom mänskliga rättigheter inte ska leda till att EU häver sitt embargo, eftersom man anser att detta skulle ha en destabiliserande effekt i Kinas närområde.¹³⁶ Washington skulle även få det svårare att behålla det amerikanska vapenembargot om EU beslutade om ett hävande.¹³⁷

Frågan är dock hur enigt ministerrådet är i synen på vilka krav som egentligen bör ställas på Kina. En utbredd uppfattning är att det inte alls finns några entydiga kriterier som Kina ska leva upp till för att embargot ska kunna hävas.¹³⁸ Embargot relateras idag både till den övergripande situationen för mänskliga rättigheter i Kina och till Kinas påverkan på säkerhetssituationen i Östasien. Liksom fallet med anti-utträdeslagen 2005, som gav den kinesiska militären befogenhet att angripa Taiwan, har Kinas agerande fortsatt att utgöra ett hinder för att embargot ska kunna hävas. Bl.a. gäller detta det flitiga användande av dödsstraffet i Kina, där flest avrättningar i världen verkställs, även om antalet avrättningar kan ha minskat något på senare tid.¹³⁹ Dessutom blev det svårare att argumentera i

¹³⁴ Duihua Foundation, *Known or suspected "June Fourth" prisoners still imprisoned as of May 2009*; Amnesty International (2000) *Tiananmen Square – expanding the circle of victims after 11 years*, 31 maj 2000.

¹³⁵ Ferrero-Waldner, Benita (2007) *Speech/07/817 at the EU-China Human Rights Dialogue*, Europaparlamentet, Strasbourg, 12 december.

¹³⁶ U.S. Department of Commerce, Bureau of Industry and Security (2005) *Testimony of The Honorable Peter Lichtenbaum Acting Under Secretary for Industry and Security United States Department of Commerce Before the House Armed Services Committee and the House International Relations Committee on the "EU Arms Embargo Against China"*, 14 april 2005.

¹³⁷ Umbach, Frank (2004) *EU's Links with China Pose New Threat to Transatlantic Relations*, European Affairs. URL: http://www.europeanaffairs.org/archive/2004_spring/2004_spring_38.php4

¹³⁸ Intervju med regeringstjänsteman inom EU, 26 oktober 2009.

¹³⁹ En genomgång av människorättsproblem i Kina som oroar EU finns t.ex. i European Parliament (2009) *Report on the Annual Report on Human Rights in the World 2008 and the European Union's policy on the matter*, 14 april 2009. URL: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+REPORT+A6->

EU för ett hävt embargo efter att Kina med våld slagit ned protester i Tibet i början av 2008 samt i Xinjiang under sommaren 2009.¹⁴⁰ På grund av den dåliga insynen i Kinas byråkrati är det samtidigt svårt för EU att utvärdera hur stora framsteg som faktiskt gjorts inom mänskliga rättigheter i landet sedan 1989.

Till skillnad från embargot mot Kina hör EU:s vapenembargo mot Uzbekistan till de sanktioner som är föremål för årlig omprövning, och skulle ha löpt till den 13 november 2009.¹⁴¹ Ministerrådet enades dock om att häva vapenembargot mot Uzbekistan den 27 oktober 2009. Embargot antogs strax efter massakern i Andizjan i maj 2005, då regeringsstyrkor öppnade eld mot demonstranter och dödade minst 187 människor.¹⁴² Beslutet att häva embargot motiverades med att de uzbekiska myndigheterna skulle uppmuntras att ”ta ytterligare betydande steg mot en förbättrad situation för rättsstaten och de mänskliga rättigheterna i praktiken, och mot bakgrund av deras åtaganden”. Rådet hade uppmärksammat att Uzbekistan bl.a. hade avskaffat dödsstraffet och frigett ett antal politiska fångar.¹⁴³ Kinesiska medier rapporterade om att embargot mot Uzbekistan hävts och nyheten publicerades på hemsidan för den kinesiska ambassaden i landet.¹⁴⁴ EU:s vapenembargon mot Uzbekistan och Kina har det gemensamt att de antogs av ministerrådet i reaktion på internt förtryck. Beslutet att häva Uzbekistan-embargot skulle kunna tänkas leda till en förnyad debatt kring Kina-embargot.¹⁴⁵ I slutet av 2009 lyser en sådan debatt dock med sin frånvaro.

2009-0264+0+DOC+PDF+V0//EN&language=EN ; Jacobs, Andrew (2009) *China Pledges Fewer Death Sentences*, The New York Times, 29 juli 2009

¹⁴⁰ Bromley, Mark (2008) *10 years down the track – The EU Code of Conduct on Arms Exports* ISIS Europe – European Security Review no. 39, July 2008. URL: http://www.isis-europe.org/pdf/2008_artrel_176_esr39-bromley-eucoc.pdf ; Intervju med svensk diplomat, 28 augusti 2009.

¹⁴¹ Official Journal of the European Union, *Council Common Position 2008/843/CFSP of 10 November 2008 amending and extending Common Position 2007/734/CFSP concerning restrictive measures against Uzbekistan*, 11 november 2008. URL: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:300:0055:0055:EN:PDF>

¹⁴² Human Rights Watch (2005) *Burying the Truth*, 18 sept 2005. URL: <http://www.hrw.org/en/node/11616/section/2>

¹⁴³ Europeiska unionens råd (2009) *Pressmeddelande, 2971:a mötet i rådet*, 27 oktober 2009. URL: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/sv/gena/110831.pdf

¹⁴⁴ Se Embassy of the People's Republic of China in the Republic of Uzbekistan (2009) *Oumeng jiechu dui Wuzibiekistan wuqi jinyun* [EU häver vapenembargo mot Uzbekistan], 28 oktober 2009, sedan besökt den 11 november 2009. <http://uz.mofcom.gov.cn/article/jmxw/200910/20091006586416.html?653960837=4245731054>

¹⁴⁵ Yusupov, Farruh (2009) *EU Faces Decision on Uzbek Arms Embargo*, Radio Free Europe/Radio Liberty, 15 oktober 2009.

Det är inte sannolikt att embargofrågan kommer att drivas av EU:s nya ledarduo, som valdes den 19 november 2009. Den nyvalde EU-presidenten Herman van Rompuy har engagerat sig för Taiwan och bland annat besökt den före taiwanesiske presidenten, självständighetsförespråkaren Chen Shui-bian.¹⁴⁶ Catherine Ashton, som valdes till unionens utrikesminister, har inte berört embargofrågan under sin tid som handelskommissionär. Detta skiljer henne således från Peter Mandelson, Ashtons företrädare som handelskommissionär, som ju drivit linjen att vapenembargot mot Kina hindrar utvecklingen av handeln med EU. Vid sitt besök i Peking i september 2009 diskuterade Ashton i stället den uppenbart mer brännande frågan om Kinas marknadsekonomiska status.¹⁴⁷

¹⁴⁶ Office of the President, Republic of China, Taiwan (2005) *President Chen Receives Mr. and Mrs. Herman Van Rompuy of the Taiwan-Belgium Parliamentary Friendship Group*, 2 november 2005. URL: http://www.president.gov.tw/en/prog/news_release/print.php?id=1105498659

¹⁴⁷ EUobserver (2009) *Chinese students grill EU trade commissioner*, 10 september 2009. URL: <http://euobserver.com/884/28642>

6 Slutsatser

Sedan 2005, då debatten inom EU om ett eventuellt hävande av det nu 20-åriga vapenembargot mot Kina avstannade, har frågan inte diskuterats i någon nämnvärd omfattning. EU håller dock fast vid ett uttalande från 2004 om att man fortsätter att arbeta för att embargot ska hävas.¹⁴⁸ Trots att embargot möjliggör export av krigsmateriel från vissa EU-länder till Kina är EU:s gemensamma ståndpunkt om vapenexport, som antogs i slutet av 2008, det enda rättsligt bindande EU-dokument som begränsar vapentransaktioner till Kina. Någon särskild förordning finns inte. Medlemsländerna är skyldiga att se till att den nationella lagstiftningen tar hänsyn till kriterierna i ståndpunkten, dock kan EU inte ställa rättsliga krav på medlemsländerna att kriterierna efterlevs. Det finns heller inga krav på när kriterierna senast ska införas i medlemsländernas respektive lagstiftning.¹⁴⁹ Genom att anta uppförandekoden, och sedermera den gemensamma ståndpunkten, har ministerrådet dock tagit ett viktigt steg mot ökad transparens för EU:s vapenexport. I EU:s årliga rapport om vapenexport redovisas sedan 1999 förhållandevis detaljerad statistik över exportländer och mottagarländer enligt uppgifter från medlemsländerna.¹⁵⁰

Det finns betydande skillnader mellan de två vapenembargon som EU och USA tillämpar mot Kina. Medan omfattningen av det amerikanska embargot är klar och tydlig, finns i princip lika många tolkningar av det europeiska embargot som det finns medlemsländer i EU. Här återspeglas ett grundläggande problem för Bryssels hantering av embargot: EU brister i förmågan att leverera ett enat budskap. Detta leder till att Kina hellre förhandlar bilateralt med respektive medlemsland än med EU som helhet. Efter att embargot såg ut att bli hävt under 2005 upplevde Kina att EU gjorde en kovändning, efter påtryckningar från USA. Detta blev en läxa för Peking att inte lita för mycket på unionens förmåga att fatta gemensamma beslut. USA dras inte med dessa problem.

¹⁴⁸ Council of the European Union (2004) *7th EU-China Summit; Joint Statement*, 8 december 2004 ; Council of the European Union (2004) *Presidency Conclusions – Brussels, 16/17 December 2004*

¹⁴⁹ House of Commons (2009) *Scrutiny of Arms Export Controls (2009) UK Strategic Export Controls Annual Report 2007, Quarterly Reports for 2008, licensing policy and review of export control legislation*, 19 augusti 2009.

¹⁵⁰ Europeiska unionens officiella tidning (2008) *Den tionde årliga rapporten enligt tillämpningsbestämmelse 8 i Europeiska unionens uppförandekod för vapenexport*, 22 november 2008. URL: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:300:0001:0374:SV:PDF>

Med de system för vapenexportkontroll som idag används inom EU är vapenembargot mot Kina i huvudsak en symbolfråga, för alla inblandade parter. Genom att häva embargot skulle EU signalera att man fullt ut accepterar hur Kina spelar sin roll i det internationella samfundet och det kinesiska agerandet mot den egna befolkningen. Men såväl Peking som Bryssel och Washington inser att varken embargot eller EU:s uppförandekod begränsar vapenexport till Kina bättre än politiska och ekonomiska hänsynstaganden. Eller annorlunda uttryckt; det övervägande skälet till att EU behåller embargot är att Washington sätter press på EU att inte bidra till att Kina får större regionalt och globalt inflytande.

Det finns många komplicerade förhållanden som effektivt förhindrar eventuella försök att antingen skärpa eller häva vapenembargot mot Kina. Det är det enda av EU:s embargo som införts före Maastrichtfördraget 1992, vilket innebär att det till sin form är helt olikt EU:s andra embargo. Medan embargot mot Kina antogs som en deklaration av ministerrådet har senare embargo överlag antagits som gemensamma ståndpunkter och regleras därför inom ramen för EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik. Ett viktigt problem är att embargot mot Kina saknar referenser till vilken typ av krigsmaterielexport som omfattas. Det är heller inte föremål för årlig omprövning. Detta skiljer Kina-embargot från EU:s vapenembargon mot bl.a. Burma, Zimbabwe eller Uzbekistan, varav det sistnämnda hävdes i oktober 2009. Det skulle vara möjligt för EU att ta ett nytt beslut om embargot mot Kina för att göra det mer konkret och samstämmigt med övriga embargo. Detta förutsätter dock att det finns en sådan politisk vilja i ministerrådet.

EU befinner sig med sitt vapenembargo mot Kina mellan två konkurrerande intressen med varsin tydlig agenda. På den ena sidan finns den kinesiska regeringen, som tillsammans EU-politiker och företrädare för Europas näringsliv anför argument för att embargot bör hävas. Denna grupp framhåller vikten av jämbördiga bilaterala handelsförbindelser, och tar upp sociala framsteg som gjorts i Kina. På den andra sidan finns USA, tillsammans med sina allierade i Nordostasien – Taiwan och Japan – samt människorättsorganisationer. Denna grupp belyser två huvudfrågor: Kinas militära ambitioner i dess närområde och Pekings brist på respekt för mänskliga rättigheter. Båda sidors argument redovisas nedan.

I den gemensamma ståndpunkten från 2008 finns begränsningar för vapenexport som kan appliceras på Kina. Bl.a. ska vapen inte säljas till länder som kan använda dem för att förtrycka den egna befolkningen eller för att agera ”på ett aggressivt sätt mot ett annat land eller hävda ett territoriellt krav med våld”.

Sedan 2005 har embargofrågan i princip försvunnit helt från agendan i Bryssel. Eftersom frågan anses vara känslig vill inget av EU:s medlemsländer ta upp sin syn på embargot, och kommenterar endast embargofrågan om den lyfts av Kina. Uttalanden om embargot riskerar att leda till omedelbara reaktioner från Peking och Washington, vilket effektivt förhindrar eventuella försök att diskutera embargot i Bryssel.

EU ber Kina att visa större respekt för mänskliga rättigheter, vilket är en grundläggande förutsättning för att vapenembargot ska kunna hävas. Kina måste bland annat frige de personer som fängslades i samband med Tiananmen-protesterna och ratificera FN:s konvention om medborgerliga och politiska rättigheter (ICCPR). Mycket pekar på att kommunistpartiet är på god väg att leva upp till de krav som EU har ställt. Frågan är dock hur enigt ministerrådet är i synen på vilka krav som egentligen bör ställas på Kina. En utbredd uppfattning är att det inte alls finns några entydiga kriterier som Kina ska leva upp till för att embargot ska kunna hävas. Dessutom har händelser på senare tid, bland annat Kinas agerande under protesterna i Tibet 2008 och Xinjiang 2009, av allt att döma försämrat möjligheterna för ett snart hävande.

6.1 Argument för att häva embargot

De som förespråkat ett upphävande av embargot har hänvisat till ett antal förhållanden som redovisas nedan.

- EU har tydligt uttalat att ett hävt embargo inte ska leda till en ökning av europeisk vapenexport till Kina, varken kvantitativt eller kvalitativt. Således kommer EU inte att bidra till att den militära balansen i Taiwansundet förändras genom att häva embargot.¹⁵¹
- Embargot bör hävas eftersom det är ett mindre effektivt instrument för begränsning av vapenexport till Kina än den gemensamma ståndpunkten kring vapenexport som antogs i december 2008. Ståndpunkten beaktar, till skillnad från embargot, mänskliga rättigheter och aspekter såsom regional fred och stabilitet. Dessutom omfattar den bl.a. teknik med dubbla användningsområden, som inte nämns i embargot. Den korta formuleringen om embargot i 1989 års deklaration är överlag alltför vag och därmed ineffektiv.¹⁵²
- Det finns tecken på att situationen för mänskliga rättigheter har förbättrats i landet.¹⁵³

¹⁵¹ Vennesson, Pascal (2007) *Lifting the EU Arms Embargo on China...*

¹⁵² I deklarationen nämns vapenembargot som en av sju nödvändiga åtgärder att vidta i en reaktion på "det brutala förtrycket" i Kina. Den korta formuleringen lyder: "att gemenskapens medlemsländer avbryter militärt samarbete och [inför] ett embargo mot vapenhandel med Kina". European Council in Madrid, 26-27 juni 1989, Annex 2: Declaration on China. URL: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/FACTSHEET_ON_THE_EU_AND_CHINA.pdf

¹⁵³ Vennesson, Pascal (2007) *Lifting the EU Arms Embargo on China...*

- Embargot begränsar möjligheterna för att förbättra relationerna med Kina, och handelsförbindelserna i synnerhet. Genom att inte häva embargot signalerar EU att man ännu inte ser Kina som en fullvärdig medlem av det internationella samfundet eller som en jämlik handelspartner.
- Kina gör stora ansträngningar för att råda bot på internationella problem som terrorism och spridning av massförstörelsevapen. Europa bör därför samarbeta med Kina inom säkerhetsfrågor, men embargot förhindrar detta.¹⁵⁴

Från amerikanskt håll har det gjorts stora ansträngningar att motbevisa de ovanstående argumenten, särskilt då debatten om att häva vapenembargot var som mest aktiv under 2004-2005. Europeiska bedömare har dock förklarat Washingtons motstånd mot ett hävande med USA:s målsättning att skydda amerikanska ekonomiska intressen i Kina, särskilt inom flygindustrin. Enligt denna förklaring inser USA att konkurrenskraften för europeiska företag i Kina skulle öka om embargot hävdes, på bekostnad av amerikanskt näringsliv.¹⁵⁵

Peking har ett antal skäl att arbeta för att embargot hävs. Officiellt menar Kina att embargot är en form av politisk diskriminering som visar att handelsförbindelserna är ojämlika och ännu inte normaliserade. Premiärminister Wen Jiabao kallar embargot för "en produkt av Kalla kriget-eran och helt förlegat".¹⁵⁶ Ett återkommande argument mot embargot är att situationen i Kina inte kan jämföras med läget i andra länder som omfattas av EU-embargon, såsom Zimbabwe, Sudan och Myanmar.¹⁵⁷

Kina hoppas på att få bättre tillgång till vapen och sofistikerad försvarsrelaterad teknologi från Europa. Utöver vapensystem skulle Peking vara intresserat av tekniköverföring samt samutveckling och samproduktion. Detta gäller i synnerhet fransk missilteknologi, tysk ubåstteknologi och brittisk motorteknologi.¹⁵⁸

Vidare skulle Kinas förhandlingsposition gentemot andra leverantörer av krigsmateriel, såsom Ryssland och Israel, förbättras. Peking hoppas även att europeiska försvarsföretag skulle kunna övertalas att sluta sälja vapen till Taiwan i utbyte

¹⁵⁴ Caijing Magazine (2005) *Talking Trade: An Interview with the EU Commissioner for Trade, Peter Mandelson*, 21 februari 2005

¹⁵⁵ Vennesson, Pascal (2007) *Lifting the EU Arms Embargo on China...*

¹⁵⁶ China News Service (2004) *Wen Jiabao cheng jiechu dui hua wuqi jinyun jue bu shi jiyu goumai wuqi* [Wen Jiabao: Att vapenembargot mot Kina hävs är absolut inte (relaterat till) en iver att köpa vapen], 6 december 2004

¹⁵⁷ news.eastday.com (2004) *Junshou jiejin de qishi (Zheng Ruolin)* [Upplysningar om hävande av förbud mot vapenförsäljning (Zheng Ruolin)], 9 december 2004

¹⁵⁸ Vennesson, Pascal (2007) *Lifting the EU Arms Embargo on China...*

mot kinesiska kontrakt. Det finns även förhoppningar i Kina om att ett upphävt EU-embargo skulle sätta press på USA att häva sitt embargo.¹⁵⁹

6.2 Argument mot att häva embargot

För närvarande anser en majoritet av EU:s medlemsländer att vapenembargot bör bibehållas. Vanliga argument till stöd för embargot redovisas nedan.

- Kina lever ännu inte upp till EU:s krav på respekt för mänskliga rättigheter och eventuellt har situationen i landet t.o.m. försämrats. Att häva embargot skulle sända fel signaler till Kina.
- Innan det blir aktuellt att häva embargot måste Kina ratificera FN:s konvention om medborgerliga och politiska rättigheter (ICCPR) och frige personer som fängslades i samband med Tiananmen-protesterna 1989.¹⁶⁰
- Trots att embargot möjliggör export av såväl PDA som icke-dödlig militär utrustning till Kina har det förhindrat försäljning av vapensystem, såsom jaktplan och ubåtar.¹⁶¹
- EU:s uppförandekod för vapenexport skulle behöva revideras för att kunna ersätta embargot.¹⁶²
- Kinas militära modernisering skulle accelerera i och med ett hävande av embargot och förändra den militära balansen i Nordostasien, särskilt vad gäller relationen mellan Kina och Taiwan. EU tjänar inte på att bidra till denna utveckling.
- Innan Kina flyttar bort de ca 1 500 missiler som landet har riktat mot Taiwan samt formellt avsäger sig sina anspråk att använda våld mot Taiwan kan det inte bli aktuellt att häva embargot.¹⁶³
- Om EU-embargot hävs kan detta leda till en situation där Nato-vapen riktas mot amerikanska styrkor, t.ex. i en konflikt som inbegriper Taiwan.¹⁶⁴

¹⁵⁹ Ibid.

¹⁶⁰ Crossick, Stanley och Reuter, Etienne (Red.) (2007) *China-EU: A Common Future* World Scientific Publishing, s. 190

¹⁶¹ Archick, Kristin m.fl. *European Union's Arms Embargo on China...*, s. 21

¹⁶² Detta argument har använts innan den folkrättsligt bindande gemensamma ståndpunkten om vapenexport ersatte uppförandekoden i december 2008.

¹⁶³ The Parliament.com (2009) *EU urged to maintain arms embargo against China*, 13 juli 2009

¹⁶⁴ Wacker, Gudun *Lifting the EU Arms Embargo against China. U.S. and EU positions, Presentation at the 1st colloquium of the TFPD-Working Group "China's Rise"*, 17 februari 2005. URL: http://www.swp-berlin.org/common/get_document.php?asset_id=2061

- De vapenembargon som tillämpas mot Kina av EU och USA kompletterar varandra och Bryssel bör inte avvika från den gemensamma linjen med Washington.¹⁶⁵
- Kina skulle potentiellt kunna sälja vidare europeisk militär högteknologi till stater som omfattas av EU-embargon, eftersom landets exportkontrollsystem är ineffektivt.¹⁶⁶
- Ett hävande av embargot kan leda till att Ryssland slopar restriktioner för försäljning av vapen till Kina för att bemöta ökad konkurrens från Europa.¹⁶⁷ Överlag skulle länder som redan exporterar vapen till Kina uppmuntras att erbjuda fler avancerade produkter för att kunna upprätthålla sin konkurrenskraft.¹⁶⁸
- Ökat militärteknologiskt samarbete mellan EU och Kina är en trolig påföljd av ett hävt embargo, vilket skulle innebära en risk för att känslig amerikansk och europeisk teknologi överförs till den kinesiska militären. Detta skulle underminera USA:s exportkontroll och sanktioner.¹⁶⁹
- EU får inget i gengäld av Kina genom att häva embargot, som utgör ett kraftfullt instrument i förhandlingar med Peking.¹⁷⁰

Också om embargot består finns en oro inom det amerikanska politiska etablissemangen att fortsatt export av icke-dödlig utrustning, såsom teknologi för kommunikation och ledning, även bidrar till att öka Kinas militära förmåga.¹⁷¹

Washington oroar sig även för att EU:s försvarsindustri kan komma att bli mer konkurrenskraftigt genom att sälja vapen till Kina och därmed hota den dominerande position som innehas av deras amerikanska konkurrenter.¹⁷²

¹⁶⁵ Ibid.

¹⁶⁶ International Relations and Security Network (2008) *EU: Rethinking the Arms Exports Code*, 6 juni, 2008

¹⁶⁷ Wacker, Gudun *Lifting the EU Arms Embargo against China...*

¹⁶⁸ Vennesson, Pascal (2007) *Lifting the EU Arms Embargo on China...*

¹⁶⁹ Wacker, Gudun *Lifting the EU Arms Embargo against China...*

¹⁷⁰ Vennesson, Pascal (2007) *Lifting the EU Arms Embargo on China...*

¹⁷¹ Archick, Kristin m.fl. *European Union's Arms Embargo on China...*, s. 16

¹⁷² Vennesson, Pascal (2007) *Lifting the EU Arms Embargo on China...*

7 Källförteckning

Amnesty International (2000) *Tiananmen Square – expanding the circle of victims after 11 years*, 31 maj 2000, nedladdat 21 oktober 2009. URL: http://www.amnesty.org.uk/news_details.asp?NewsID=13980

Amnesty International (2004) *Document – China: 15 years after Tiananmen, calls for justice continue and the arrests go on*, 3 juni 2004. URL: <http://www.amnesty.org/en/library/asset/ASA17/020/2004/en/acd723e0-d5cf-11dd-bb24-1fb85fe8fa05/asa170202004en.html>

Archick, Kristin m.fl. (2005) *European Union's Arms Embargo on China: Implications and Options for U.S. Policy*, CRS Report for Congress, 27 maj 2005. URL: <http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL32870.pdf>

BBC (2002) *Timeline: US-China relations*, 29 oktober 2002

BBC (2004) *EU lifts weapons embargo on Libya*, 11 oktober 2004

Bildt, Carl (2005) *Can we overcome the European crisis?* Annual Conference of the EU Institute for Security Studies, 26 september, 2005

Blasko, Dennis J. (2005) *Chinese Army Modernization: An Overview*, Military Review, september/oktober 2005. URL: <http://usacac.army.mil/CAC/milreview/download/English/SEPOCT05/blasko.pdf>

Bromley, Mark (2008) *10 years down the track – The EU Code of Conduct on Arms Exports*, ISIS Europe – European Security Review no. 39, July 2008. URL: http://www.isis-europe.org/pdf/2008_artrel_176_esr39-bromley-eucoc.pdf

Buckley, Chris (2009) *Mandelson urges China to step up global role*, 8 september 2009. URL: <http://www.alertnet.org/thenews/newsdesk/PEK62551.htm>

Caijing Magazine (2005) *Talking Trade: An Interview with the EU Commissioner for Trade, Peter Mandelson*, 21 februari 2005

China Ministry of Foreign Affairs (2003) *China's EU Policy Paper*, 13 oktober 2003. URL: <http://www.fmprc.gov.cn/eng/topics/ceupp/t27708.htm>

China News Service (2004) *Wen Jiabao cheng jiechu dui hua wuqi jinyun jue bu shi jiyu goumai wuqi* [Wen Jiabao: Att vapenembargot mot Kina hävs är absolut inte (relaterat till) en iver att köpa vapen], 6 december 2004

Ching, Frank (2004) *Changing Dynamics In EU-China Arms Relations*, The Jamestown Foundation China Brief, 7 mars 2004. URL: [http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews\[tt_news\]=26324](http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews[tt_news]=26324)

Clark, Nicola och Castle, Stephen (2007) *EADS confirms it is selling military equipment to Libya*, the New York Times, 3 augusti 2007

Committees Scrutiny of Arms Export Controls (2009) *UK Strategic Export Controls Annual Report 2007, Quarterly Reports for 2008, licensing policy and review of export control legislation*, 19 augusti 2009. URL:

<http://www.publications.parliament.uk/pa/cm200809/cmselect/cmquad/178/178.pdf>

Council of the European Union, *Security-related export controls II - Military equipment*, uppdaterad den 1 september 2009. URL:

<http://www.consilium.europa.eu/showPage.aspx?id=1484&lang=En>

Council of the European Union (1989) *European Union Factsheet* (on the EU and China). URL:

http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/FACTSHEET_ON_THE_EU_AND_CHINA.pdf

Council of the European Union (1998) *European Union Code of Conduct on Arms Exports*, 5 juni 1998. URL:

<http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/08675r2en8.pdf>

Council of the European Union (2004) *7th EU-China Summit; Joint Statement*, 8 december 2004.

Council of the European Union (2004) *Presidency Conclusions – Brussels*, 16/17 December 2004. URL:

http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/83201.pdf

Council of the European Union (2007) *10th China-EU Summit Beijing, 28 November 2007 Joint Statement*. URL:

http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/er/97355.pdf

Crane, Keith och Medeiros, Evan m.fl. (2005) *Modernizing China's Military: Opportunities and Constraints*, RAND Project Air Force. URL:

http://books.google.se/books?id=4FI-VF9HaFcC&printsec=frontcover&dq=China-EU:+a+common+future&ei=1y-ESs_pOpv-yAS4ufX5DQ&hl=en

Czech Presidency of the European Union (2009) *Joint Press Communique of the 11th EU-China Summit*, 20 maj 2009. URL: <http://www.eu2009.cz/en/news-and-documents/press-releases/joint-press-communique-of-the-11th-eu-china-summit-23664/>

Duihua Foundation, *Known or suspected "June Fourth" prisoners still imprisoned as of May 2009*, nedladdat 21 oktober 2009. URL:

http://www.duihua.org/media/press/statements/table_20090512.html

Embassy of the People's Republic of China in the Republic of Uzbekistan (2009) *Oumeng jiechu dui Wuzibiekiesitan wuqi jinyun* [EU häver vapenembargo mot Uzbekistan], 28 oktober 2009, nedladdat 11 november 2009. URL: <http://uz.mofcom.gov.cn/aarticle/jmxw/200910/20091006586416.html?653960837=4245731054>

EUobserver (2009) *Chinese students grill EU trade commissioner*, 10 september 2009. URL: <http://euobserver.com/884/28642>

Eur-Lex (1992) *Treaty on European Union, Official Journal C 191*, 29 July 1992, Article J.2. URL: <http://eur-lex.europa.eu/sv/treaties//dat/11992M/htm/11992M.html>

Eur-Lex (2006) *Meddelande från Kommissionen till Rådet och Europaparlamentet - EU – Kina: Närmare partner med ökat ansvar {KOM(2006) 632 slutlig} /* KOM/2006/0631 slutlig */* <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0631:FIN:SV:HTML>

EUROPA (2009) *EU-China trade in facts and figures*, 4 september 2009, nedladdat 20 oktober 2009. URL: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/09/375&format=HTML&aged=0&language=EN>

Europaparlamentet (2005) *FÖRSLAG TILL RESOLUTION; Europaparlamentets resolution om förbindelserna mellan EU, Kina och Taiwan*, B6-0394/2005. URL: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP/TEXT+MOTION+B6-2005-0394+0+DOC+XML+V0//SV>

Europaparlamentet (2005) *MEPs reject lifting arms embargo on China*, 14 april 2005, URL: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/presse/debat_du_jour_daily_notebook/2005/en/par/DG-INFO_DN\(2005\)04-14\(PAR004\)_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/presse/debat_du_jour_daily_notebook/2005/en/par/DG-INFO_DN(2005)04-14(PAR004)_EN.pdf)

Europaparlamentet (2008) *Debatter, onsdagen den 3 december 2008 – Bryssel*. URL: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP/TEXT+CRE+20081203+ITEM-017+DOC+XML+V0//EN>

European Commission External Relations (2009) *EU-China Relations : Chronology*. URL: http://ec.europa.eu/external_relations/china/docs/chronology_2009_en.pdf

European Commission External Relations (2009) *Sanctions*. 15 september 2009, nedladdat 9 november 2009. URL: http://ec.europa.eu/external_relations/cfsp/sanctions/docs/index_en.pdf#2.1

European Commission External Relations, *China Strategy Paper 2007-2013*. URL: http://ec.europa.eu/external_relations/china/csp/07_13_en.pdf

European Commission, *An overview of the sectoral dialogues between China and the EU*, nedladdat 27 oktober 2009. URL:

http://ec.europa.eu/external_relations/china/sectoraldialogue_en.htm

European Parliament (2005) *Report on the Council's Sixth Annual Report according to Operative Provision 8 of the European Union Code of Conduct on Arms Exports*, 12 Oktober 2005. URL:

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?language=EN&pubRef=-//EP//NONSGML+REPORT+A6-2005-0292+0+DOC+PDF+V0//EN>

European Parliament (2009) *Report on the Annual Report on Human Rights in the World 2008 and the European Union's policy on the matter*, 14 april 2009.

URL: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+REPORT+A6-2009-0264+0+DOC+PDF+V0//EN&language=EN>

Europeiska rådet (2003) *Ett säkert Europa i en bättre värld; en europeisk säkerhetsstrategi*, 12 december 2003. URL:

<http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/031208ESSIISV.pdf>

Europeiska unionens officiella tidning (2008) *Den tionde årliga rapporten enligt tillämpningsbestämmelse 8 i Europeiska unionens uppförandekod för vapenexport*, 22 november 2008. URL: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:300:0001:0374:SV:PDF>

Europeiska unionens officiella tidning (2008) *Europeisk uppförandekod för vapenexport P6_TA(2008)0101*, 13 mars 2008.

Europeiska unionens officiella tidning (2009) *RÅDETS FÖRORDNING (EG) nr 428/2009 av den 5 maj 2009 om upprättande av en gemenskapsordning för kontroll av export, överföring, förmedling och transitering av produkter med dubbla användningsområden*. URL: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:134:0001:0269:SV:PDF>

Europeiska unionens råd (2008) *Rådets gemensamma ståndpunkt om fastställande av gemensamma regler för kontrollen av export av militär teknik och krigsmateriel*, 15972/1/08 REV 1. URL:

<http://register.consilium.europa.eu/pdf/su/08/st15/st15972-re01.sv08.pdf>

Europeiska unionens råd (2009) *Pressmeddelande, 2971:a mötet i rådet*, 27 oktober 2009.

URL: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/sv/gena/110831.pdf

Fautre, Willy (2009) *EU arms embargo against China and human rights*, euob-server.com, 17 juni 2009

Feng Zhongping (2008) *A New Approach Needed in Developing China-EU Relations*, Chinese People's Institute of Foreign Affairs, 23 december 2008

Ferrero-Waldner, Benita (2007) *Speech/07/817 at The EU-China Human Rights Dialogue*, Europaparlamentet, 12 december 2007. URL:
<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=SPEECH/07/817&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>

Fox, John och Godement, François (2009) *A Power Audit of EU-China Relations*, European Council on Foreign Relations (ECFR), April 2009. URL:
http://ecfr.3cdn.net/532cd91d0b5c9699ad_ozm6b9bz4.pdf

Gill, Bates och Murphy, Melissa (2008) *China-Europe Relations: Implications and Policy Responses for the United States*, CSIS, Maj 2008. URL:
<http://csis.org/files/media/csis/pubs/080507-gill-chinaeuoperelations-web.pdf>

Hellström, Jerker (2009) *Kinas utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik i ett 10-till 20-årsperspektiv*, FOI Memo (ännu ej publicerad)

House of Commons (2009) *Scrutiny of Arms Export Controls (2009) UK Strategic Export Controls Annual Report 2007, Quarterly Reports for 2008, licensing policy and review of export control legislation*, 19 augusti 2009. URL:
<http://www.publications.parliament.uk/pa/cm200809/cmselect/cmquad/178/178.pdf>

Hughes, Mark (2009) *Deputy PM defends bomber's release*, China Daily, 9 september 2009, besökt den 21 oktober 2009. URL:
http://www.chinadaily.com.cn/world/2009-09/09/content_8670775.htm

Human Rights Watch (2005) *Burying the Truth*, 18 sept 2005. URL:
<http://www.hrw.org/en/node/11616/section/2>

Information Office of the State Council of the People's Republic of China (2009) *China's National Defense in 2008*, januari 2009. URL:
<http://www.china.org.cn/e-white/>

International Relations and Security Network (2008) *EU: Rethinking the Arms Exports Code*, 6 juni, 2008

Intervju med ambassadör Per Saland, sanktionssamordnare på UD, 11 november 2009

Intervju med Börje Ljunggren, Sveriges ambassadör i Peking 2002-2006, 3 september 2009

Intervju med Mark Bromley, forskare vid SIPRI Arms Transfers Programme, 17 september 2009

Intervju med May-Britt Stumbaum, Weatherhead Center for International Affairs Harvard University, 2 november 2009

Intervju med myndighetstjänsteman, 3 september 2009

Intervju med regeringstjänsteman inom EU, 26 oktober 2009

Intervju med svensk diplomat, 28 augusti 2009

Intervju med svensk regeringstjänsteman, 2 september 2009

Intervju med Wang Yiwei, andresekretetare vid Kinas representation i Bryssel, 2 november 2009

ISP (1992) *Bilaga 1 (till Förordningen (1992:1303) om krigsmateriel)*. URL: <http://www.isp.se/documents/public/se/pdf/lagar/kmlistan.pdf>

ISP, *Lag (2000:1064) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd*. URL: http://www.isp.se/documents/Regelverk/PDA/00_1064.pdf

Jacobs, Andrew (2009) *China Pledges Fewer Death Sentences*, The New York Times, 29 juli 2009

Jiefang Ribao (2009) *Shige bannian chongkai fenghui, Zhong Ou guanxi jiang kaiqi zenyangde xinju?* [Efter ett halvårs uppehåll inleds toppmötet på nytt, vilken ny situation är relationen mellan Kina och EU på väg in i?], 20 maj 2009

Jiefang Ribao (2009) *Wo maocutuan fu Ou zhuoli touzi kaikuo shichang* [Kinesisk delegation för handelsfrämjande på besök i Europa driver på för investeringar och öppen marknad], 15 juli 2009

Johnson, Ed (2005) *Blair says China arms ban will not be lifted*, AP, 25 mars 2005

Klein, Alec (2007) *ITT to pay \$100 million export fine*, the Washington Post, 28 mars 2007

Konstitutionsutskottets betänkande 2004/05:KU20. URL: <http://www.riksdagen.se/webbnav/index.aspx?nid=3322&rm=2004/05&bet=KU20>

Labott, Louise (2006) *U.S. to restore relations with Libya*, CNN, 15 maj 2006

Lasater, Martin L. (1986) *Arming the Dragon: How Much U.S. Military Aid to China?* The Heritage Foundation, 14 mars 1986

Lemer, Jeremy (2009) *China invited to arms fair despite embargo*, Financial Times, 6 september 2009

Ljunggren, Börje (2009) *Kina - vår tids drama*, Hjalmarson & Högberg

MacAskill, Ewen och Watts, Jonathan (2004) *Blair caught in middle over China arms ban*, the Guardian, 2 augusti 2004. URL: <http://www.guardian.co.uk/world/2004/aug/02/china.eu>

Mahony, Honor (2005) *EU set to lift China arms embargo despite US concerns*, euobserver.com, 10 februari 2005.

Melzer, Herman och Nilsson, Kalle (2004) *Ericsson påverkade regeringen häva vapenembargot mot Kina*, Ekot/Sveriges Radio, 23 december 2004

Ministry of Foreign Affairs of the Czech Republic (2005) *Annual Report on Export Control of Military Equipment and Small Arms for Civilian Use in the Czech Republic in 2004*. URL: http://kms1.isn.ethz.ch/serviceengine/Files/ISN/14828/ipublicationdocument_singledocument/C602B2DC-25B4-447E-BCC0-810E44DE631F/en/exportcontrol.pdf

News.eastday.com (2004) *Junshou jiejin de qishi (Zheng Ruolin)* [Upplysningar om hävande av förbud mot vapenförsäljning (Zheng Ruolin)], 9 december 2004

Office of the President, Republic of China, Taiwan (2005) *President Chen Receives Mr. and Mrs. Herman Van Rompuy of the Taiwan-Belgium Parliamentary Friendship Group*, 2 november 2005. URL: http://www.president.gov.tw/en/prog/news_release/print.php?id=1105498659

Official Journal of the European Union (2008) *Common Military List of the European Union*. 18 april 2008. URL: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:098:0001:0032:EN:PDF>

Official Journal of the European Union (2008) *Council Common Position 2008/843/CFSP of 10 November 2008 amending and extending Common Position 2007/734/CFSP concerning restrictive measures against Uzbekistan*, 11 november 2008. URL: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:300:0055:0055:EN:PDF>

PBS Frontline (2006) *The Memory of Tiananmen 1989*, 11 april 2006. URL: <http://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/tankman/cron/>

Pentagon (2009) *Military Power of the People's Republic of China 2009*

Regeringens skrivelse Skr. 2004/05:114 Strategisk exportkontroll 2004 - Krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden. URL: <http://www.isp.se/documents/Publikationer/RS/skr0405.pdf>

Regeringens skrivelse Skr. 2008/09:114 Strategisk exportkontroll 2008 - Krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden. URL: <http://www.regeringen.se/content/1/c6/10/09/69/3b66fb07.pdf>

Regeringskansliet (2004) *Exportkontroll av krigsmateriel*, publicerad 29 april 2004, uppdaterad 21 augusti 2009. URL: <http://www.regeringen.se/sb/d/1587/a/21898>

Reuters (1989) *Cuba, Vietnam lone supporters of violent crackdown*, 6 juni 1989

Reuters (2009) *Mandelson says EU should ease China arms embargo*, 9 juli 2009

Shambaugh, David (2005) *Don't lift the arms embargo on China*, International Herald Tribune, 23 Februari 2005

SIPRI Arms Transfers Database. URL:
<http://www.sipri.org/databases/armstransfers>

SIPRI yearbook 2005: *armaments, disarmament and international security*, Oxford University Press.

SIPRI, *EU arms embargo on China*. Sidan besökt den 4 oktober 2009. URL:
http://www.sipri.org/research/armaments/transfers/controlling/arms_embargoes/eu_arm_embargoes/china/china/?searchterm=EU%20arms%20embargo%20on%20China

SIPRI, *National reports on arms exports*. URL:
http://www.sipri.org/research/armaments/transfers/transparency/national_reports

SIPRI, *UK interpretation of the arms embargo against China*. URL:
http://www.sipri.org/research/armaments/transfers/researchissues/controlling/arms_embargoes/eu_arm_embargoes/china/uk

Soto, Augusto (2004) *China's military modernisation and the possible end to the EU arms embargo*, Real Instituto Elcano, 1 december 2004

Southerland, Daniel (1989) *Chinese Army Units Seen Near Conflict; Military Maneuvers in Beijing Raise Prospect of Civil War*, The Washington Post, 6 juni 1989

State Department Press Releases and Documents (2009), *Closing Remarks for U.S.-China Strategic and Economic Dialogue - Officials discuss economic recovery, stability and nuclear proliferation*, 28 juli 2009

Stumbaum, May-Britt (2008) *The invisible ban: EU maintains weapons embargo on China*, Jane's Intelligence Review, december 2008

Stumbaum, May-Britt (2009) *The European Union and China*, Berlin:Nomos

Svenska Dagbladet (2005) *EU-ländernas plan att i vår lyfta vapenembargot mot Kina verkar nu skjutas på framtiden*, 11 april 2005

Sveriges Exportkontrollförening (2009) *Möte mellan Sveriges Exportkontrollförening och ISP*, 18 maj 2009. URL: <http://www.chamber.se/exportcontrol>

Sveriges Riksdag (2005) *Krigsmaterielutredningen SOU 2005:9, 9.3*. URL:
http://www.riksdagen.se/webbnav/?nid=3281&doktyp=sou&rm=2005&bet=9&dok_id=GTB39d1

The Economist (1989) *Turmoil in Beijing as armies march*, 10 juni 1989

The United States Mission to the European Union, *Chinese Arms Embargo*, URL: http://useu.usmission.gov/Dossiers/Chinese_Arms_Embargo/default.asp

The US-China Business Council (2009) *US-China Trade Statistics and China's World Trade Statistics*, nedladdat 20 oktober 2009. URL: <http://www.uschina.org/statistics/tradetable.html>

TheParliament.com (2009) *EU urged to maintain arms embargo against China*, 13 juli 2009. URL: http://www.theparliament.com/no_cache/latestnews/news-article/newsarticle/eu-urged-to-maintain-arms-embargo-against-china/

TIME (1990) *How Many Really Died? Tiananmen Square Fatalities*, 4 juni 1990. URL: <http://www.time.com/time/magazine/article/0,9171,970278,00.html>

Tkacik, John J., Jr. och Gardiner, Nile (2004) *Blair Could Make a Strategic Error on China*, The Heritage Foundation, 7 juni 2004. URL: <http://www.heritage.org/research/asiaandthepacific/bg1768.cfm>

TT (1989) *Ingvar Carlsson fördömer våldet i Peking*, 4 juni 1989

U.S. Department of Commerce, Bureau of Industry and Security (2005) *Testimony of The Honorable Peter Lichtenbaum Acting Under Secretary for Industry and Security United States Department of Commerce Before the House Armed Services Committee and the House International Relations Committee on the "EU Arms Embargo Against China"*, 14 april 2005. URL: http://www.bis.doc.gov/news/2005/petertimony4_14_05.htm

U.S. Department of State Directorate of Defense Trade Controls, *Country Policies and Embargoes*, URL: http://www.pmdtct.state.gov/embargoed_countries/index.html

Umbach, Frank (2004) *EU's Links with China Pose New Threat to Transatlantic Relations*, European Affairs, Spring 2004. URL: http://www.europeanaffairs.org/archive/2004_spring/2004_spring_38.php4

United States General Accounting Office (1998) *Testimony, 04/28/98, GAO/T-NSIAD-98-171: China: U.S. and European Union Arms Sales Since the 1989 Embargoes*, 28 april 1998. URL: <http://www.fas.org/man/gao/nsiad-98-171.htm>

UPI (2009) *EU trade rep suggests arms sales to China*, 30 september 2009, nedladdat 21 oktober 2009. URL: http://www.upi.com/Business_News/2009/09/30/EU-trade-rep-suggests-arms-sales-to-China/UPI-61091254340142/

van der Putten, Frans (2007) *The EU Arms Embargo, Taiwan, and Security Interdependence between China, Europe and the United States*, The Indian Journal of Asian Affairs

Vennesson, Pascal (2007) *Lifting the EU Arms Embargo on China: Symbols and Strategy*, EurAmerica, Vol. 37, No. 3 (September 2007).

Wacker, Gudun (2005) *Lifting the EU Arms Embargo against China. U.S. and EU positions, Presentation at the 1st colloquium of the TFPD-Working Group "China's Rise"*, 17 februari 2005. URL: http://www.swp-berlin.org/common/get_document.php?asset_id=2061

Willis, Andrew (2009) *EU arms embargo against China 'absurd', says ambassador*, EU Observer, 12 juni 2009

Wolf, Jim (2006) *Finmeccanica CEO for easing rules on China sales*, Reuters, 6 december 2006

Xinhua (2008) *Premier: China to ratify UN Covenant on Civil and Political Rights at early date*, 18 mars 2008, nedladdat 21 oktober 2009. URL: <http://www.fmprc.gov.cn/ce/cede/det/jj/t415894.htm>

Xinhua (2009) *Liang hui shuzi* [Siffror från De Två Mötena], 4 mars 2009. URL: http://news.xinhuanet.com/misc/2009-03/04/content_10943023.htm

Yusupov, Farruh (2009) *EU Faces Decision on Uzbek Arms Embargo*, Radio Free Europe/Radio Liberty, 15 oktober 2009.

8 Appendix: officiella skrivelser

I. Ur regeringens skrivelse om strategisk exportkontroll 2008¹⁷³

Vad är ett vapenembargo och när används ett sådant?

Ibland gör händelseutvecklingen i ett land eller en region det nödvändigt för det internationella samfundet att vidta åtgärder för att visa att en regerings handlingar är oacceptabla och förmå den att upphöra med dessa. En sådan åtgärd är att besluta om ett embargo, vilket innebär att handel med ett visst land inte tillåts. Ett vapenembargo kan omfatta alla typer av militär utrustning och därtill knutna tjänster eller bara vissa kategorier. Ofta förekommer undantag för leveranser av viss militär utrustning som ska användas för humanitära ändamål eller för skydd, eller som går till internationella fredsbevakande styrkor i det aktuella landet. Med jämna mellanrum omprövas om embargot ska fortsätta gälla, om villkoren ska ändras eller om embargot helt ska hävas.

Ett embargo tillgrips som regel först när andra internationella politiska påtryckningar misslyckats. Ett embargo bör till sitt innehåll vara klart definierat och tillfälligt till sin karaktär. Syftet är alltså inte att permanent och på längre sikt reglera exporten av krigsmateriel till ett visst land. Att ett embargo hävs innebär heller inte att vapenexport automatiskt blir tillåten till det aktuella landet. Varje exportlands nationella lagar och regler styr vilka villkor som skall gälla för att bevilja export.

II. Ur EU:s Kinapolicy, 2006¹⁷⁴

Vapenembargo. Vapenembargot inrättades efter händelserna på Himmelska fridens torg 1989. EU har gått med på att arbeta för att embargot skall hävas, men det behövs ytterligare arbete på båda sidor:

- Det nuvarande och de kommande ordförandeskapen bör avsluta de tekniska förberedelserna för att garantera att hävandet inte leder till en kvalitativ eller

¹⁷³ Regeringens skrivelse Skr. 2008/09:114 Strategisk exportkontroll 2008 - krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden, s. 29. URL: <http://www.regeringen.se/content/1/c6/10/09/69/3b66fb07.pdf>

¹⁷⁴ Eur-Lex (2006) Meddelande från Kommissionen till Rådet och Europaparlamentet - EU – Kina: Närmare partner med ökat ansvar

kvantitativ ökning i vapenförsäljning och fortsätta att undersöka möjligheterna att få fram enighet om att häva embargot. EU bör arbeta tillsammans med Kina för att förbättra läget för att häva embargot och nå framsteg vad gäller situationen för de mänskliga rättigheterna i Kina, arbeta för att förbättra förbindelserna med Taiwan och för att Kina skall förbättra insynen i landets militära utgifter.

III. 1989 års deklaration om Kina i originaltext

EUROPEAN COUNCIL
(Madrid 27 June 1989)

Declaration on China

The European Council, recalling the Declaration of the Twelve of June 6, strongly condemns the brutal repression taking place in China. It expresses its dismay at the pursuit of executions in spite of all the appeals of the international community.

It solemnly requests the Chinese authorities to stop the executions and to put an end to the repressive actions against those who legitimately claim their democratic rights.

The European Council requests the Chinese authorities to respect human rights and to take into account the hopes for freedom and democracy deeply felt by the population. It underlines that this, is an essential element for the pursuit of the policy of reforms and openness that has been supported by the European Community and its Member States.

The Twelve are aware that the recent events have caused great anxiety in Hong Kong.

In the present circumstances, the European Council thinks it necessary to adopt the following measures:

raising of the issue of human rights in China in the appropriate international for a asking for the admittance of independent observers to attend the trials and to visit the prisons,

interruption by the Member States of the Community of military cooperation and an embargo on trade in arms with China,

suspension of bilateral ministerial and high level contacts,

postponement by the Community and its Member States of new cooperation projects,

reduction of programmes of cultural, scientific and technical cooperation to only those activities that might maintain a meaning in the present circumstances,

prolongation by the Member States of visas to the Chinese students who wish it.

Taking into account the climate of uncertainty created in the economic field by the present policy of the Chinese authorities,

the European Council advocates the postponement of the examination of new requests for credit insurance and the postponement of the examination of new credits of the World Bank.

IV. Dokument om vapenexport och exportkontroll

EU:

Vapenembargot mot Kina (i deklARATIONEN 27 juni), 1989¹⁷⁵

EU:s uppförandekod för vapenexport, 1998¹⁷⁶

EU:s gemensamma ståndpunkt om vapenexport, 2008¹⁷⁷

EU:s gemensamma militära lista¹⁷⁸

EU:s årliga rapporter om vapenexport¹⁷⁹

Rådets förordning om produkter med dubbla användningsområden, 2009¹⁸⁰

Nationella rapporter om vapenexport¹⁸¹

Sverige:

Sveriges krigsmaterielförteckning¹⁸²

Lag (2000:1064) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd¹⁸³

Strategisk exportkontroll 2008 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden¹⁸⁴

¹⁷⁵ http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/FACTSHEET_ON_THE_EU_AND_CHINA.pdf

¹⁷⁶ <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/08675r2en8.pdf>

¹⁷⁷ <http://register.consilium.europa.eu/pdf/su/08/st15/st15972-re01.sv08.pdf>

¹⁷⁸ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:098:0001:0032:EN:PDF>

¹⁷⁹ <http://www.consilium.europa.eu/showPage.aspx?id=1484&lang=En>

¹⁸⁰ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:134:0001:0269:SV:PDF>

¹⁸¹ http://www.sipri.org/research/armaments/transfers/transparency/national_reports

¹⁸² <http://www.isp.se/documents/public/se/pdf/lagar/kmlistan.pdf>

¹⁸³ http://www.isp.se/documents/Regelverk/PDA/00_1064.pdf

¹⁸⁴ <http://www.regeringen.se/content/1/c6/10/09/69/3b66fb07.pdf>